

Erving Goffman's Intellectual Heirs: A Survey of the Impact of Erving Goffman's Social Thoughts on Theorization of Contemporary Sociological Thinkers

Fatemeh Golabi¹

Professor in Department of Social Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran

Adel Mohabatian

PhD Candidate in Economic Sociology and Development, University of Tabriz, Tabriz, Iran

Received: 6 March 2024   Revised: 3 August 2024   Accepted: 10 August 2024

Abstract

Erving Goffman's social thoughts have profoundly influenced contemporary thinkers across various domains of sociology and beyond, shaping the way modern scholars approach the study of human interaction and social structures. Goffman broke away from his contemporaries who focused on macro social phenomena and explored the day-to-day aspects of social life that were not widely studied at the time and were not deemed conducive to a sociologist's career advancement. Though not a prominent methodologist or a traditional theorist, Goffman uniquely combined theory and method, focusing on previously unexplored areas of sociology. Goffman benefited from his preceding classical thinkers in sociology. Inspired by the theories of Georg Simmel, he concentrated on social forms as well as the molecular processes of social life. Goffman adopted Emile Durkheim's concept of ritual, which he used to clarify the concept of ego and the moral dimension in everyday life interactions. The theories of George Herbert Mead kindled his interest in symbolic interrelationships between people. Goffman also borrowed many ideas from existentialism's take on the absurd nature of modern life, as well as from animal behaviorism (especially the idea of developing personal territories). On the other hand, Goffman's theories particularly influenced many social thinkers worldwide. This paper seeks to investigate the impact of Erving Goffman's sociological thoughts on various contemporary thinkers using the library research method, including Harold Garfinkel (ethnomethodology), Anthony Giddens (ontological security), Jürgen Habermas (communicative action theory), Nicolas Lohmann (complexities

---

1. Corresponding Author. Email: f.golabi@tabrizu.ac.ir

of communication, trust and social order), Pierre Bourdieu (gender studies, micro-macro links and the dynamics of symbolic violence), sociology of emotions (power dynamics, economic aspects, and internal processes of emotion management), as well as a wide range of thinkers in diverse fields who have been inspired by Goffman's thoughts.

Keywords: Erving Goffman, Jürgen Habermas, Sociology of emotions, Harold Garfinkel, Anthony Giddens, Nicolas Lohmann, Pierre Bourdieu.

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

وارثان فکری اروینگ گافمن: بررسی تأثیر اندیشه‌های اجتماعی اروینگ گافمن در نظریه پردازى متفکران معاصر جامعه‌شناسی

فاطمه گلابی (استاد گروه علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران، نویسنده مسئول)

f.golabi@tabrizu.ac.ir

عادل محبتیان (دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی توسعه، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران)

adel.mohabatian2007@gmail.com

چکیده

افکار اجتماعی اروینگ گافمن عمیقاً متفکران معاصر را در حوزه‌های مختلف جامعه‌شناسی و فراتر از آن تحت تأثیر قرار داده است و روشی را شکل می‌دهد که محققان مدرن به مطالعه تعامل انسانی و ساختارهای اجتماعی می‌پردازند. گافمن از معاصران خود که بر پدیده‌های اجتماعی کلان تمرکز داشتند جدا شد و به جای آن، جنبه‌های روزمره زندگی اجتماعی را که در آن زمان به‌طور گسترده مطالعه نشده بود و برای پیشرفت شغلی یک جامعه‌شناس مفید تلقی نمی‌شد، بررسی کرد. گافمن علی‌رغم اینکه یک روش‌شناس برجسته یا یک نظریه‌پرداز کلاسیک نیست، به‌طور منحصر به فردی نظریه و روش را باهم ترکیب کرد و بر حوزه‌هایی از جامعه‌شناسی تمرکز کرد که قبلاً بررسی نشده بودند. گافمن از متفکران کلاسیک قبل از خود در جامعه‌شناسی بهره‌های زیادی برد. او با الهام از نظریه‌های گنورگ زیمل علاقه خود را به اشکال اجتماعی و نیز فرآیندهای مولکولی زندگی اجتماعی گردآوری کرد. گافمن از امیل دورکیم، مفهوم تشریفات را پذیرفت که از آن برای روشن کردن مفهوم خود و بعد اخلاقی در تعاملات زندگی روزمره استفاده کرد. از نظریه‌های جورج هربرت مید، او به نقش مفهوم کنش متقابل نمادین بین افراد علاقه‌مند شد. گافمن همچنین در برداشت از اگزستانسیالیسم از ماهیت پوچ زندگی مدرن و همچنین از رفتارشناسی حیوانات (به‌ویژه ایده توسعه قلمروهای شخصی) ایده‌های زیادی گرفت. از سوی دیگر، نظریه‌های گافمن به‌طور خاص بر بسیاری از متفکران اجتماعی در سراسر جهان تأثیر گذاشت. این مقاله با روش تحقیق کتابخانه‌ای به بررسی تأثیر اندیشه‌های جامعه‌شناختی اروینگ گافمن بر متفکران مختلف

نشریه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، سال بیست‌ویکم، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۳، شماره پیاپی ۴۸ صص ۲۸۳-۲۳۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۱۶ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۰۲ تاریخ تصویب: ۱۴۰۳/۰۶/۰۳

معاصر می‌پردازد. از جمله هارولد گارفینکل^۱ (اتنومتدولوژی)، آنتونی گیدنز^۲ (امنیت هستی‌شناختی)، یورگن هابرماس^۳ (نظریه کنش ارتباطی)، نیکلاس لومان^۴ (پیچیدگی‌های ارتباطات، اعتماد و نظم اجتماعی)، پیر بوردیو^۵ (مطالعات جنسیتی، پیوندهای خرد کلان و پویایی خشونت نمادین)، جامعه‌شناسی عواطف^۶ (پویایی قدرت، جنبه‌های اقتصادی و فرآیندهای درونی مدیریت احساسات)، و همچنین طیف وسیعی از دیگر متفکران در حوزه‌های مختلف، که اندیشه‌های گافمن بر آنها تأثیر گذار بوده است. **واژگان کلیدی:** اروینگ گافمن، یورگن هابرماس، جامعه‌شناسی عواطف، هارولد گارفینکل، آنتونی گیدنز، نیکلاس لومان، پیر بوردیو.

۱. مقدمه

پیشینه فکری و اجتماعی اروینگ گافمن عمیقاً توسط تلاقی تجربیات شخصی، تأثیرات دانشگاهی و روندهای فرهنگی گسترده‌تر شکل گرفت. گافمن که در میان مهاجران روسی-یهودی در کانادا به دنیا آمد، زندگی اولیه گافمن با مبارزه برای برخاستن از گم‌نامی مشخص شد، که به‌طور قابل توجهی بر دیدگاه‌های نظری و مسیر فکری او تأثیر گذاشت (شالین^۷، ۲۰۲۱). سفر آکادمیک او در دانشگاه شیکاگو آغاز شد، جایی که او عمیقاً تحت تأثیر مکتب جامعه‌شناسی شیکاگو، به‌ویژه از معلمانش اورت هیوز^۸ و ویلیام لوید وارنر^۹ بود (هنریوت^{۱۰}، ۲۰۲۱؛ مناند^{۱۱}، ۲۰۰۹). مطالعات اجتماع وارنر و روش‌های جامعه‌شناختی هیوز اثر ماندگاری بر کار گافمن بر جای گذاشتند که در توجه دقیق او به «نظم تعامل» و جزئیات دقیق رفتار انسانی آشکار شد

-
1. Harold Garfinkel
  2. Anthony Giddens
  3. Jürgen Habermas
  4. Niklas Luhmann
  5. Pierre Bourdieu
  6. The Sociology of Emotions
  7. Shalin
  8. Everett Hughes
  9. William Lloyd Warner
  10. Henriot
  11. Menand

(اینجلس و تروپ^۱، ۲۰۲۳؛ هنریوت ۲۰۲۱). عملکرد فکری گافمن همچنین با کنجکاوی گسترده‌ای که رشته‌های متعددی از جمله ادبیات، مردم‌شناسی، و فلسفه را شامل می‌شد، با تکیه بر آثار کنت برک، ژان پل سارتر و سیمون دوبوار و دیگران مشخص می‌شد (مناند، ۲۰۰۹). این رویکرد میان‌رشته‌ای به او اجازه داد تا دیدگاه جامعه‌شناختی منحصر به فردی را ایجاد کند که در زمینه‌های مختلف، از ادبیات تا علوم سیاسی، طنین‌انداز شد (مناند، ۲۰۰۹). کار گافمن، به‌ویژه «ارائه خود در زندگی روزمره» اغلب به‌عنوان بخشی از «چرخش زبانی» یا «چرخش فرهنگی» گسترده‌تر در اندیشه اجتماعی اواسط قرن بیستم دیده می‌شود که بر تحلیل تفسیری تعاملات اجتماعی تأکید دارد (مناند، ۲۰۰۹). بی‌بندوباری روش‌شناختی او که برخی منتقدان آن را بیش از حد التقاطی می‌دانستند، ویژگی بارز سبک فکری او بود که مشاهدات تجربی را با ذوق ادبی ترکیب می‌کرد (اینجلس و تروپ، ۲۰۲۳). تجربیات شخصی گافمن، مانند مشارکت او در قمار و مشاهداتش در کازینو، همچنین داده‌های تجربی غنی را ارائه می‌دهد که مفاهیم ریسک و شخصیت او را در تعاملات اجتماعی نشان می‌دهد (دافتار آی اس آی^۲، ۲۰۲۲). علی‌رغم انتقاداتی مبنی بر نادیده‌گرفتن ساختارهای اجتماعی در سطح کلان و پویایی قدرت، تمرکز گافمن بر تعاملات رودررو و آیین‌های زندگی روزمره، بینش‌های ارزشمندی را درباره نظم اخلاقی و اجتماعی ارائه می‌دهد که با تحلیل دورکیم از مناسک دینی مشابهت دارد (جوز و رومرو، ۲۰۲۴؛ لویز و فیلو^۳، ۲۰۱۶). کار او بر روی احساسات، به‌ویژه نقش ترس به‌عنوان مکانیزم کنترل اجتماعی، او را بیشتر با نظریه‌پردازان معاصرمانند فوکو هماهنگ می‌کند و این تصور را که او نسبت به روابط قدرت بی‌تفاوت است، به چالش می‌کشد (فونز^۴، ۲۰۱۸). بنابراین میراث گافمن یک مليله پیچیده بافته‌شده از تجربیات زندگی‌نامه‌ای، تأثیرات آکادمیک، و کنجکاوی فکری گسترده‌ای است که از مرزهای انضباطی فراتر رفته و او را به شخصیتی محوری در مطالعه تعاملات اجتماعی و

1. Inglis & Thorpe
2. DAFTAR, ISI
3. Lopes & Filho
4. Funes

جامعه‌شناسی زندگی روزمره تبدیل کرده است (یاکوبسن و کریستینسن^۱، ۲۰۱۵). مشارکت‌های او همچنان به الهام‌بخشیدن به تحقیقات جامعه‌شناختی ادامه می‌دهد و بر ارتباط پایدار بینش‌های او با پویایی‌های ظریف رفتار انسانی تأکید می‌کند (شالین، ۲۰۲۱).

در زمانی که اروینگ گافمن (۱۹۸۲-۱۹۲۲) جامعه‌شناس و انسان‌شناس اجتماعی کانادایی شروع به کار و انتشار نوشته‌های جامعه‌شناسی در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم کرد، جامعه و جامعه‌شناسی آمریکا به‌طور فزاینده‌ای راکد بود. جامعه آمریکا در دوره پس از جنگ، در حال بازسازی بود و طی آن جامعه‌شناسی به‌طور فزاینده‌ای آمریکایی شد. همچنین به دلیل رشد پررونق توسعه صنعتی، نرخ بالای اشتغال، افزایش مصرف‌گرایی و صدور فرهنگ آمریکایی به عنوان نمادی از همه چیز خوب در جهان، زمان خوش‌بینی اجتماعی بود. بدیهی است که در چنین جامعه‌ای هرگونه انحراف از هنجار با سوء ظن تلقی می‌شد. وضعیت برای جامعه‌شناسی نیز به همین نحو بود - «بحران آینده جامعه‌شناسی^۲» که آلون دلبیو. گولدنر^۳ (۱۹۷۰) بعدها آن را پیش‌بینی کرد، هنوز فرا نرسیده بود. کار تقریباً بی‌رقیب تالکوت پارسونز، جامعه‌شناس ساختاری-کارکردگرای آمریکایی در آن زمان در مورد خانواده آمریکایی - که در میان چیزهای دیگر، بر ضرورت عملکردی نقش‌های جنسیتی مجزا و اجتماعی کردن کودکان پافشاری می‌کرد، می‌تواند به‌عنوان نمونه بارز این موضوع باشد (یاکوبسن و کریستینسن^۴، ۲۰۱۵، ۴۵). پس از قرائت مختصر زندگی‌نامه و تأثیرگذاران بر سیر فکری گافمن که تا حدودی منشأ تفکر خرد جامعه‌شناختی او را در دیدگاه‌های مختلف فکری و سنت‌های نظری ترسیم می‌کند، در این مقاله سعی خواهیم کرد که از وارثان فکری او صحبت کنیم و تلاش خواهیم کرد تا مشخص کنیم که چگونه عناصر کار او الهام‌بخش سایر متفکران جامعه‌شناس بوده و به‌عنوان عناصر سازنده در نظریه اجتماعی و جامعه‌شناختی معاصر به کار می‌روند؟

-
1. Jacobsen & Kristiansen
  2. Coming Crisis of Sociology
  3. Alvin W. Gouldner
  4. Michael H. Jacobsen, Søren Kristiansen

گافمن با الهام از این محیط فکری شروع به شکل دادن به ایده‌های نظری و روش‌شناختی خود کرد. یکی از مؤلفه‌های کلیدی در جعبه‌ابزار روش‌شناسی مکتب شیکاگو، استفاده از تکنیک‌های «مشاهده مشارکت‌کننده»^۱ برای دسترسی به مناطق پنهان، سایه‌دار یا غیرقابل دسترس زندگی اجتماعی و همچنین مشاهده غیر قابل توجه انبوه کارهای روزمره و تعاملات بین مردم بود. این استراتژی همچنین الهام‌بخش مطالعات تجربی خود گافمن در مورد جامعه جزیره^۲ و قماربازان کازینو^۳ و همچنین زندانیان یک بیمارستان روانی بود (گافمن، ۱۹۵۳، ۱۹۶۱). جامعه‌شناسان شیکاگو توسعه مفهومی و ساخت نظریه را انجام دادند، به‌ویژه در حوزه‌های خاصی از تحقیق که در آن دانش موجود یا ناچیز بود یا از نظر تجربی اثبات نشده بود. همچنین، این سبک نوشتاری مشخصه بسیاری از نوشته‌های گافمن بود (گافمن، ۱۹۵۹، ۱۹۶۱، ۱۹۶۳)، بنابراین او در به‌اصطلاح مکتب دوم شیکاگو^۴ یا مکتب نئوشیکاگو^۵ در کنار هاوارد اس. بکر^۶ و بسیاری از کنش‌گرایان نمادین دیگر شخصیت مهمی به‌شمار می‌رفت. (فورد^۷، ۱۹۷۵، ص ۱۵۷).

در سال‌های شکل‌گیری گافمن به‌عنوان یک جامعه‌شناس بود که مکتب هاوارد^۸ به‌همراه دانشگاه کلمبیا در نیویورک و دانشگاه آیوی لیگ نیوانگلند، به‌اصطلاح اجماع ارتدکس در جامعه‌شناسی را تشکیل دادند که امتیاز تجزیه و تحلیل کارکردی، روش‌های نظرسنجی، روش‌شناسی پوزیتیویستی، رفتارگرایی را به‌عنوان تصاویر انسان و نظریه‌های مدرنیزاسیون تولید می‌کردند (گیدنز، ۱۹۷۶). در برابر این پس‌زمینه بود که اروینگ گافمن به‌تدریج شروع به تأثیرگذاری کرد.

-
1. Participant Observation
  2. Island Community
  3. Casino Gamblers
  4. Second Chicago School
  5. New Chicagoans
  6. Howard S. Becker
  7. Ford
  8. Harvard School

۲. مبانی نظری

سفر فکری گافمن در پس‌زمینه متفکران تأثیرگذار مانند امیل دورکیم، گئورگ زیمل، مید، نوربرت الیاس، ایتولوژی و اگزستانسیالیسم آشکار می‌شود و هر کدام رشته‌های منحصر به فردی را در تار و پود پارادایم جامعه‌شناختی او سهیم می‌کنند. همان‌طور که این کاوش را آغاز می‌کنیم، آشکار می‌شود که گافمن، شبیه به یک کیمیاگر روشنفکر، ایده‌هایی را از منابع مختلف ترکیب کرد تا چهارچوبی متمایز ایجاد کند که با پیچیدگی‌های رفتار انسانی و پویایی‌های اجتماعی در بطن جامعه طنین‌انداز می‌شود. تأکید امیل دورکیم بر واقعیت‌ها و ساختارهای اجتماعی، مناسک و آیین‌ها اثری محوشدنی بر مفهوم‌سازی گافمن از «نظم کنش متقابل» بر جای گذاشت. تجزیه و تحلیل پیچیده زیمل از اشکال اجتماعی و بینش الیاس درباره فرآیند تمدن‌سازی، لنزهایی را برای گافمن فراهم کرد تا تفاوت‌های ظریف خرد جامعه‌شناختی را بررسی کند. ایتولوژی، با مطالعه رفتار حیوانات، به کاوش گافمن در آیین‌ها و مراسم انسانی، همچنین مفهوم فاصله اجتماعی نفوذ کرد و لایه‌هایی از درک را به مشاهدات او اضافه کرد. اگزستانسیالیسم، با تمرکز بر عاملیت و اصالت فردی، به مثابه جریان پنهان فلسفی شکل‌دهنده به تصویر گافمن از خود در اجرای تأثیری زندگی روزمره عمل کرد.

کتاب‌ها و مقالات گافمن علاوه بر ثبت برخی از مهم‌ترین تحلیل‌های جامعه‌شناختی در زمینه زندگی روزمره و مدرن، بی‌تردید آثار متمایزی در نظریه جامعه‌شناسی معاصر بر جای گذاشته است. تألیفات گافمن نه تنها به‌عنوان الهام‌بخش یا شریک گفت‌وگو برای برخی از برجسته‌ترین نظریه‌پردازان جامعه‌شناسی امروزی عمل کرده است، بلکه جامعه‌شناسی او نیز به‌عنوان سکوی پرتابی برای تعداد زیادی از مطالعات تجربی‌گرا از افراد در موقعیت‌ها و زمینه‌های مختلف اجتماعی عمل کرده است. در ادامه، با مطالعه کتابخانه‌ای به بررسی پیوندها و الهام‌گیری از گافمن در تعدادی از جامعه‌شناسان برجسته را که از چهارچوب مفهومی او در ساختار نظریه اصلی خود استفاده کرده‌اند یا با آن مرتبط هستند، خواهیم پرداخت.

با توجه به پژوهش‌ها و مطالعه‌های داخلی قبلی که درباره گافمن و اندیشه‌های او انجام شده است، اغلب به توضیح و کاربرد برخی از نظریات یا به بررسی روش‌شناسی او (مقدمی، ۱۴۰۲؛ ملکی مارشک و همکاران، ۱۴۰۲؛ فاطمی و رهبرنیا، ۱۴۰۲؛ فرامرز و همکاران، ۱۴۰۲؛ طاهری، ۱۴۰۱؛ خسروی شکیب، ۱۴۰۱؛ ذبیح‌نیا، ۱۴۰۱؛ قوتی و همکاران، ۱۳۹۹؛ علیا و هاشمی نسب، ۱۳۹۸؛ یعقوبی، ۱۳۹۶؛ ایمان و مرادی، ۱۳۹۰) پرداخته‌اند، و تا حدودی مطالعه دقیق تأثیر نظریه‌ها و مفاهیم گافمن بر دیگر متفکران، و بررسی نکات ادغامی نظریه‌های آنها با نظریات گافمن مغفول مانده است. از آنجایی که گافمن بر بسیاری از متفکران جامعه‌شناس تأثیرگذار بوده، فهرست ما در اینجا از نظریه‌پردازانی با طعم گافمنی، البته فهرستی جامع نیست.

همچنین براساس تحقیقات انجام‌شده توسط یاکوبسن و کریستینسن (۲۰۱۵)، در سال‌های گذشته، تعداد قابل توجهی از کتاب‌های بین‌المللی به زبان‌های مختلف، به‌ویژه جلد‌های ویرایش‌شده، منتشر شده‌اند که در آنها توضیحات، توصیف، توسعه، بسط، اصلاح، نقد، و درنهایت، تجلیل از کار او گنجانده شده است. (به‌عنوان مثال، بوون و رواتی^۱، ۱۹۹۲؛ بورنس^۲، ۱۹۹۲؛ دیتون^۳، ۱۹۸۰؛ دریو و ووتون^۴، ۱۹۸۸؛ فاین و اسمیت^۵، ۲۰۰۰؛ گریگرسن^۶، ۱۹۷۵؛ لنز و هیتلیج^۷، ۱۹۹۱؛ آیزاک، ۱۹۸۹، ۲۰۰۲؛ یاکوبسن و کریستینسن^۸، ۲۰۰۲؛ برانمن و لمرت^۹، ۱۹۹۷؛ منینگ^{۱۰}،

-
1. Bovone & Rovati
  2. Burns
  3. Ditton
  4. Drew & Wootton
  5. Fine & Smith
  6. Gregersen
  7. Hettlage & Lenz
  8. Jacobsen & Kristiansen
  9. Lemert & Branaman
  10. Manning

۱۹۹۲؛ نهاوندی^۱، ۱۹۷۹؛ نیری^۲، ۲۰۰۲؛ نیت و ریگوس^۳، ۲۰۰۵؛ پرسون^۴، ۲۰۱۲؛ راب^۵، ۲۰۰۸؛ ریگینز^۶، ۱۹۹۰؛ شف^۷، ۲۰۰۶؛ اسمیت^۸؛ ۱۹۹۹a؛ تروینو^۹، ۲۰۰۳؛ وینکین^۹، ۱۹۸۸).
 همچنین، گافمن در طول سال‌ها به‌عنوان پیشرو فکری برای انواع مکاتب فکری در علوم اجتماعی پذیرفته یا منصوب شده است. مانند روش‌شناسی قوم‌شناسی (اتیول^{۱۰}، ۱۹۷۴)، دراماتورژی (برانکو^{۱۱}، ۱۹۸۳؛ بریست و ادگلی^{۱۲}، ۱۹۹۰؛ کامبز و منزفیلد^{۱۳}، ۱۹۷۶؛ هار و بلومبرگ^{۱۴}، ۱۹۸۸؛ هاپر^{۱۵}، ۱۹۸۱؛ مسینجر^{۱۶} و همکاران، ۱۹۶۲)، نظریه برچسب‌زدن (پترونیک^{۱۷}، ۱۹۸۰)، جامعه‌شناسی پوچ (لیمن و اسکات^{۱۸}، ۱۹۷۰)، جامعه‌شناسی پست‌مدرن (باترشیل^{۱۹}، ۱۹۹۰)، جامعه‌شناسی بدن (کراسلی^{۲۰}، ۱۹۹۵)، جامعه‌شناسی شهری (هنرز^{۲۱}، ۱۹۸۰؛ یسن^{۲۲}، ۲۰۰۶)، جامعه‌شناسی ورزش (بیرل و دانلی^{۲۳}، ۲۰۰۴)، و جامعه‌شناسی خودمانی (بیرنباوم و ساگارین^{۲۴}، ۱۹۷۳). علاوه بر این، او به‌عنوان یکی از بنیان‌گذاران یا منابع اصلی الهام برای انواع رشته‌های

1. Nahavandi
2. Neri
3. Nizet & Rigaux
4. Persson
5. Raab
6. Riggins
7. Scheff
8. Treviño
9. Winkin
10. Attewell
11. Branco
12. Brissett & Edgley
13. Combs & Mansfield
14. Hare & Blumberg
15. Hopper
16. Messinger
17. Petrunik
18. Lyman & Scott
19. Battershill
20. Crossley
21. Hannerz
22. Jensen
23. Birrell & Donnelly
24. Birenbaum & Sagarin

مطالعاتی مرسوم و همچنین نوظهور نیز بوده است که در اینجا به اشاره به برخی از آنها اکتفا می‌کنیم؛ مانند جامعه‌شناسی سیاسی (گامسون^۱، ۱۹۸۵)، جامعه‌شناسی پزشکی (استرانگ^۲، ۱۹۸۳)، نظریه سازمان (میننگ، ۲۰۰۸)، انسان‌شناسی روانشناختی (بوک^۳، ۱۹۸۸)، روانشناسی اجتماعی (ساربین^۴، ۲۰۰۳)، مطالعات ناتوانی (دریک^۵، ۲۰۰۵؛ یوینگ^۶، ۲۰۰۲)، نظریه شناخت (یاکوبسن و کریستیانسن، ۲۰۰۹)، سیاست کرامت (شف، ۲۰۱۰)، مطالعات رسانه‌های جمعی و فناوری‌های جدید اطلاعات و ارتباطات (لینگ^۷، ۲۰۱۰؛ ایتربریگ^۸، ۲۰۰۲، ۲۰۱۰)، مطالعات توریستی (لارسن^۹، ۲۰۱۰)، تحرک و مطالعات شهری (ینسن، ۲۰۰۶، ۲۰۱۰)، مطالعات نظارتی (مارکس^{۱۰}، ۲۰۰۴)، مطالعات قدرت (ینکینز^{۱۱}، ۲۰۰۸)، مطالعات تروریستی (ویگرت^{۱۲}، ۲۰۰۳)، و محیط زیست (بروستر^{۱۳}، ۲۰۰۹؛ هارگریوز^{۱۴}، ۲۰۱۱). به همه اینها، هزاران گزارش دانشجویی، مقاله‌های کاری، فصل‌های کتاب‌ها، انتشارات اینترنتی و تمام استنادات به کارهای او در بسیاری از رشته‌های علمی و زمینه‌های تحصیلی را اضافه کنید، آنگاه روشن می‌شود که بسیاری دیگر نیز از آنها استفاده و میراث گافمن را پس از مرگش بازتولید کرده‌اند (یاکوبسن و کریستیانسن، ۲۰۱۵، ۱۵۱-۱۶۳). همه اینها همچنین، گواه معاصر بودن و ارتباط مداوم داشتن کار گافمن با مسائل روز است. بنابراین، کار گافمن برای نسل‌های بعدی جامعه‌شناسان و دیگر محققان الهام‌بخش بوده است، به طوری که -هر کدام در رشته خودشان- از آثار و نوشته‌های او مشروعیتی برای موضوعی نادیده گرفته شده و

1. Gamson
2. Strong
3. Bock
4. Sarbin
5. Drake
6. Ewing
7. Ling
8. Ytreberg
9. Larsen
10. Marx
11. Jenkins
12. Weigert
13. Brewster
14. Hargreaves

الهامات سبک‌شناختی و همچنین روشی برای نزدیک شدن به دانش‌شناسی کاملاً متفاوت با جریان اصلی پیدا کرده‌اند. بنابراین، میراث گافمن در کارهای انجام‌شده توسط دانشمندان برجسته و دانشجویان مشتاقی که از ایده‌های او در کار خود استفاده می‌کنند، ادامه می‌یابد.

۳. روش تحقیق

روش مطالعه کتابخانه‌ای یا اسنادی در تحقیقات کیفی یک رویکرد همه‌کاره است که به محققان اجازه می‌دهد تا ادبیات و اسناد موجود را برای به دست آوردن بینش در مورد پدیده‌های مختلف بدون نیاز به کار میدانی مستقیم بررسی کنند (بوون^۱، ۲۰۰۹؛ وسلی^۲، ۲۰۰۹). این روش به ویژه در زمینه‌هایی که منابع یا زمان برای تحقیقات میدانی محدود است مفید است، زیرا تجزیه و تحلیل متون از قبل موجود را برای نتیجه‌گیری و ایجاد درک جدید قادر می‌سازد (مورگان^۳، ۲۰۲۱). علاوه بر این، تجزیه و تحلیل اسنادی منبع غنی از داده‌ها را فراهم می‌کند که می‌تواند به طور سیستماتیک مورد بازبینی قرار گیرد تا بینش‌هایی را در مورد محتوای اساسی اسناد کشف کند (زاین^۴ و همکاران، ۲۰۲۲).

ما در این مطالعه نمونه‌ای از جامعه‌شناسان برجسته را انتخاب کرده‌ایم که ایده‌های گافمن تأثیر قابل توجهی بر آنها داشته است. با استفاده از منابع تحقیقاتی مختلف تلاش کردیم پیوندهای فکری و مفهومی موجود بین این متفکران اجتماعی و نظریات گافمن را مورد بررسی و مطالعه قرار دهیم. اینها عبارتند از: هارولد گارفینکل و موضع اتنومندولوژیک او. آنتونی گیدنز که به‌طور گسترده از چهارچوب مفهومی گافمن استفاده کرده و ایده‌هایی مانند آگاهی عملی، تعاملات چهره‌به‌چهره و روال‌ها را در نظریات خود جای داده است. یورگن هابرماس که مدل دراماتورژیک گافمن را در نظریه کنش ارتباطی خود ادغام کرده است. نیکلاس لومان که بینش‌های گافمن را گسترش داد و آنها را نه تنها در تعاملات فردی، بلکه در انواع مختلف سیستم‌های اجتماعی به کار گرفت و بر

-
1. Bowen
  2. Wesley
  3. Morgan
  4. Zain

نقش ارتباطات در پیچیدگی‌های اجتماعی تأکید کرده است. پیر بورديو از مفاهيم دراماتورژیک گافمن استفاده کرد تا درک چگونگی اعمال عادت در تعاملات روزمره را غنی و جنبه‌های اجرایی زندگی اجتماعی را روشن کند و همچنین در جامعه‌شناسی عواطف، هوشیلد مفاهیم گافمن را با معرفی ایده‌های بازیگری سطحی (مدیریت بیان) و بازیگری عمیق (کنترل یا القای احساسات درونی) گسترش داد.

۴. یافته‌های تحقیق

۴.۱. هارولد گارفینکل

اروینگ گافمن و هارولد گارفینکل، دو شخصیت برجسته در جامعه‌شناسی، رابطه‌ای عمیق و تأثیرگذار متقابل داشتند که به‌طور قابل توجهی مسیرهای فکری مربوط به آنها را شکل داد. علی‌رغم تصورات غلط رایج از رقابت، شواهد بایگانی نشان می‌دهد که گافمن و گارفینکل رابطه‌ی نزدیک و مشترکی داشتند و حتی قبل از تحصیل در مقطع دکترا به تبادل نظر و نقد دست‌نوشته‌های یکدیگر پرداختند (تیبودئو^۱، ۲۰۲۱). کار گافمن درباره‌ی مدیریت تأثیر و رویکرد نمایشی به تعامل اجتماعی عمیقاً بر توسعه‌ی روش‌شناسی قوم‌شناسی گارفینکل تأثیر گذاشت، حوزه‌ای که روش‌هایی را که مردم برای درک دنیای اجتماعی خود استفاده می‌کنند بررسی می‌کند (گونل^۲، ۲۰۲۲؛ لن^۳، ۲۰۱۹). گافمن به برنامه‌ی روش‌شناسی قومی‌شناسی جامعه‌شناس آمریکایی هارولد گارفینکل، که به گفته‌ی او، بیش از حد معطوف به مسائل نظری، و در پیامدها و نتایج معرفت‌شناختی آن بسیار رادیکال بود، پشت کرد (کالینز^۴، ۱۹۸۵، ص ۲۲۵). این تصور که هر چیزی اجتماعی به‌صورت محلی شکل گرفته است، بسیار فردگرا است. با این حال، گارفینکل (۱۹۶۷) روش‌شناسی قومی خود را در طول کمابیش همان دوره‌ای که گافمن جامعه‌شناسی خود را راه‌اندازی کرد، توسعه داد و علی‌رغم اختلافات متقابل آنها، ظاهراً آنها از یکدیگر الهاماتی گرفتند. به هر حال، این یک

1. Thibodeau

2. Gönül

3. Lehn

4. Randall Collins

واقعیت است که گافمن در کارهایش به گارفینکل اشاراتی می‌کند. برای مثال، این اشارات در کتاب تیمارستان^۱ (۱۹۶۱) و به‌ویژه در تجزیه و تحلیل شغل اخلاقی بیمار روانی مشهود است، جایی که گافمن از مفهوم گارفینکل (۱۹۵۶) از «تشریفات تحقیر» استفاده می‌کند (گافمن، ۱۹۶۱، ص. ۱۳۰). هر دو جامعه‌شناسی زندگی روزمره خردگرا را نشان می‌دهند که با روش‌هایی سر و کار دارد که مردم برای موفقیت در ملاقات‌های اجتماعی روزانه، شایستگی‌های ویژه‌ای را به کار می‌گیرند و از دانش ضمنی و مناسبی استفاده می‌کنند. یکی دیگر از ویژگی‌های مشترک، که در کار هر دوی آن‌ها احتمالاً از پراگماتیسم ناشی می‌شود، تلقی از نظم اجتماعی به‌عنوان نتیجه عملی کنش انسانی است. گافمن در واقع، گاه‌به‌گاه، به‌عنوان پیشرو واقعی بسیاری از ایده‌هایی که بعداً توسط روش‌شناسی قوم‌شناسی توسعه یافت، معرفی می‌شود (اتول^۲، ۱۹۷۴). در ادامه، لازم به ذکر است که گافمن در واقع دانشجویان خود را به خواندن متون گارفینکل تشویق می‌کرد که در نتیجه، تعدادی از این دانشجویان، دانشگاه برکلی را که گافمن در آنجا مشغول به کار بود، به مقصد لس‌آنجلس برای شرکت در سخنرانی‌های گارفینکل و آزمایش‌های جامعه‌شناختی او ترک کردند (والاس و ولف^۳، ۱۹۹۹، ص ۲۲۷).

گارفینکل با آزمایش‌های به‌اصطلاح نقض‌کننده‌اش، علاقه‌مند بود نشان دهد که وقتی تعهدات هنجاری تعامل شکسته می‌شود و نظم اجتماعی لحظه‌ای فرومی‌پاشد، چه اتفاقی می‌افتد. به گفته گارفینکل، افراد برای تعریف موقعیت با هم تعامل دارند و گارفینکل به این روش‌ها و رویه‌های روزمره مورد استفاده شرکت‌کنندگان در این فرآیندهای تعریف معناآفرین علاقه‌مند است. این همان جایی است که گارفینکل با گافمن متفاوت است که در واقع گافمن به رویه‌های معناسازی بازیگران علاقه‌مند بود؛ اما با علاقه‌ای بسیار هنجاری‌تر و شناختی کمتر از گارفینکل (آلبوم^۴، ۱۹۹۵، ص ۲۵۲). شاید بتوان ادعا کرد که درحالی‌که گارفینکل به تکنیک خرد مورد استفاده افراد برای

-
1. Asylums
  2. Attewell
  3. Wallace & Wolf
  4. Album

ایجاد معنا در موقعیت‌های اجتماعی و تشکیل پایه نظم اجتماعی علاقه‌مند بود، گافمن بیشتر درگیر مطالعه روشی بود که افراد در تعامل اجتماعی مطابق با تعهدات آیینی زندگی می‌کنند و اینکه چگونه به این ترتیب آنها توسط یک نحو اجتماعی بیرونی و فرافردی کنترل می‌شوند (نور-ستینا^۱، ۱۹۸۱، ص ۳). هر دو درگیر قوانین بودند؛ اما درحالی‌که از نظر گافمن، قوانین مطالبات اخلاقی و هنجاری را از بازیگران بیان می‌کردند، از نظر گارفینکل آنها صرفاً ابزارهای عملی بودند که در صورت اعمال، درک متقابل شرکت‌کنندگان را تضمین می‌کردند یا به عبارت دیگر: هم گافمن و هم گارفینکل به افراد در موقعیت‌های چهره‌به‌چهره علاقه‌مند بودند؛ اما درحالی‌که گارفینکل بیشتر به نحوه تعیین و تعریف موقعیت علاقه‌مند بود، گافمن علاوه بر این، به مطالعه راه‌هایی که افراد چگونگی رفتار مناسب در موقعیت را بررسی می‌کنند نیز مشغول بود. (آلبوم، ۱۹۹۵، ص ۲۵۳).

از این رو، در نگاه گارفینکل و گافمن کنشگر اجتماعی و در ارزیابی آنها از عنصر هنجاری کنش متقابل با یکدیگر تا حد زیادی تفاوت دارند. درحالی‌که گارفینکل بر این عقیده بود که در گافمن، فرد به یک «پیش‌بینی کننده فرهنگی»^۲ تقلیل می‌یابد، موجودی منفعل که به‌طور مکانیکی با قوانین و مقررات مطابقت دارد. گافمن معتقد بود که قوم‌شناسان خود را در منظری مبهم و جدا از واقعیت منزوی می‌کنند. با این حال، ذکر این نکته منصفانه به نظر می‌رسد که اگرچه گافمن خود را از روش‌شناسی قومی (به‌ویژه پراگماتیسم اغراق‌آمیز آن، که همه چیز را به پراگماتیک اجتماعی جمعی ارجاع می‌دهد) جدا کرد، نویسنده خودش با انتشار فرم‌های گفت‌وگو (۱۹۸۱a) یک چرخش روش‌شناختی قومی روشن پیدا کرد. در اینجا گافمن نام خود را در رشته روش‌شناسی قومی که «تحلیل گفتگو» نامیده می‌شود، می‌نویسد.

در نهایت می‌توان گفت گافمن و گارفینکل هر دو بر مطالعه کنش متقابل اجتماعی متمرکز ماندند، با تأکید گافمن بر تعهدات آیینی و کنترل اجتماعی و گارفینکل بر فرآیندهای معنا آفرین از طریق کاربرد عملی قوانین.

---

1. Knorr-Cetina
2. cultural Dope

۲.۴. آنتونی گیدنز

جامعه‌شناسی سیستماتیک گیدنز که اغلب به‌عنوان متمایز از رویکرد قوم‌نگاری گافمن دیده می‌شود، در واقع بسیاری از مفاهیم کلیدی گافمن را ادغام می‌کند. گیدنز در مقاله خود در سال ۱۹۸۷ با عنوان «گافمن به‌عنوان نظریه‌پرداز سیستماتیک^۱» اهمیت گافمن را تصدیق کرد و در طول سال‌ها، ایده‌های گافمن را در آثار خود گنجانده است. به‌عنوان مثال، گیدنز در «قوانین جدید روش جامعه‌شناختی^۲» (۱۹۷۶) اهمیت تحلیل قاب گافمن را برای رویکرد هرمنوتیکی به جامعه‌شناسی برجسته کرد. گیدنز تا زمانی که «مسائل مرکزی در نظریه اجتماعی^۳» را نوشت، درک واضح‌تری از کار گافمن درباره دانش ضمنی داشت که به درک جامعه‌شناسی خرد برخوردارها، که جنبه‌ای حیاتی از «دوگانگی ساختار» است کمک کرد (داتا^۴، ۲۰۲۲). یکی از نمونه‌هایی که در آن جامعه‌شناسی گافمن به شیوه نظری اساسی‌تری به کار گرفته شده است، در توسعه نظریه ساختاربندی، توسط آنتونی گیدنز، جامعه‌شناس بریتانیایی است. بنابراین، در کتاب «قانون اساسی جامعه»^۵ (۱۹۸۴)، گیدنز تا حد زیادی از تحلیل‌های گافمن از تعامل میان افراد هم‌زمان استفاده می‌کند. جاه‌طلبی گیدنز تدوین یک نظریه عمومی اجتماعی یا رویکردی است که بازتولید جامعه را نه از منظر کنش‌کنشگر محور و نه از دیدگاه سیستم‌های ساختارگرایانه تصور نمی‌کند؛ بلکه می‌پذیرد که هر دو جنبه به‌طور جدایی‌ناپذیری به هم مرتبط هستند. گیدنز بسیاری از مفاهیم گافمن در مورد واحدهای نظم کنش متقابل (دوره‌می‌ها، رویدادها، تعامل غیر متمرکز، تعامل متمرکز و برخوردارها) را به‌عنوان بلوک‌های سازنده مهم در یک نظریه عمومی اجتماعی برجسته می‌کند و همچنین ادعا می‌کند که آثار گافمن الهام‌بخش مهمی برای درک نقش آگاهی عملی افراد در زندگی روزمره است.

گیدنز توجه‌ها را به گافمن جلب می‌کند؛ زیرا او نشان داده است که چگونه افراد به یک آگاهی عملی دقیق مجهز هستند و این آگاهی عملی به ما کمک می‌کند تا تعامل روزمره را موفق

1. Goffman as a Systematic Theorist
2. New Rules of the Sociological Method
3. Central Problems in Social Theory
4. Datta
5. The Constitution of Society

و بدون مشکل انجام دهیم. همان‌طور که گیدنز اشاره می‌کند، گافمن با تحلیل‌های خود نشان می‌دهد که چگونه در زندگی روزمره، از مقدار زیادی دانش ضمنی درونی‌شده استفاده می‌کنیم که بر خوردهای روزمره را با کیفیت منظم و تشریفاتی فراهم می‌کند. بنابراین، به عقیده گیدنز، درک این آگاهی عملی برای جامعه‌شناسی که می‌خواهد بازتولید جامعه را توضیح دهد و در عین حال، شکاف در رابطه دوگانه ساختار و کنشگر را پر کند، یک ضرورت مطلق است. گیدنز با تکیه بر آثار گافمن به وضوح می‌گوید:

من فکر می‌کنم بسیار مهم است که بر این واقعیت تأکید کنیم که برخوردها معمولاً به صورت روتین اتفاق می‌افتند. به این معنا که آنچه از زاویه لحظه ممکن است زودگذر به نظر برسد، زمانی که مبادلات کوتاه و پیش‌پاافتاده جوهری ذاتی ماهیت تکرارشونده زندگی اجتماعی تلقی شود، جوهری بسیار بیشتری به خود می‌گیرد. روتین کردن برخوردها در پیوند دادن این رویارویی زودگذر به بازتولید اجتماعی و بنابراین به ظاهر «ثابت» نهادها اهمیت اساسی دارد (گیدنز، ۱۹۸۴، ص ۷۲).

به نظر می‌رسد که گیدنز از گافمن، نسبت به دیگر متفکران، دانشی در مورد آگاهی عملی (و اهمیت اجتماعی بدن) افراد برای نظریه‌ای وام‌گرفته است که قصد دارد حفظ حیات اجتماعی را بدون پایان دادن به جبرگرایی ساختارگرا یا اراده‌گرایی توضیح دهد. به گفته گیدنز، گافمن و اتنومندولوژیست‌ها نشان داده‌اند که چگونه افراد در زندگی روزمره از قوانین و دانش برای اطمینان از آنچه او «یکپارچگی اجتماعی»^۱ می‌نامد استفاده می‌کنند. گیدنز در نظریه به اصطلاح ساختاربندی خود از مفاهیم یکپارچگی سیستمی و یکپارچگی اجتماعی برای توصیف این واقعیت استفاده می‌کند که هم سیستم‌های اجتماعی و هم افراد در تعاملات رودررو ممکن است انواع نظم و یکپارچگی اجتماعی را ایجاد کنند و در اینجا گیدنز از مفاهیم گافمن استفاده می‌کند تا نشان دهد چگونه افراد با آگاهی عملی معینی از طریق زنجیره‌ای از تبادلات، نظم اجتماعی کم و بیش پایداری

را ایجاد و حفظ می‌کنند. به گفته گیدنز، گافمن به خاطر بدیهی دانستن انگیزه بازیگران و پیش فرض بازیگر بدبین و داوطلبانه، که براساس انگیزه‌های خودمحرانه با موقعیت معین سازگار و هماهنگ می‌شود، مورد انتقاد قرار گرفته است. قطعاً می‌توان گافمن را در جهت داشتن پیش فرض داوطلبانه تفسیر کرد؛ اما در چنین تفسیری، همان‌طور که ما ثابت کرده‌ایم و گیدنز نیز به آن اشاره کرده است، نادیده گرفته می‌شود که گافمن، بر درایت و تدبیری که در برخوردهای اجتماعی نشان داده می‌شود و نگرانی که افراد به دلیل موقعیت و مشارکتی که در گروه‌ها دارند احساس می‌کنند، تأکید می‌کند. بنابراین، آنچه گیدنز به آن اشاره می‌کند این است که گافمن نه تنها جامعه‌شناسی خرد را پیگیری می‌کرد؛ بلکه به درونی‌ترین مکانیک بازتولید اجتماعی نیز علاقه نشان می‌داد (گیدنز، ۱۹۸۴، ص ۷۰). به عبارت دیگر، گیدنز استدلال می‌کند که درک دقیق رفتار انسان در موقعیت‌های چهره‌به‌چهره، عنصر اساسی یک نظریه اجتماعی است که قصد دارد چگونگی بازتولید جامعه را توضیح دهد.

گیدنز با تکیه بر گافمن، به بررسی ماهیت آگاهی عملی می‌پردازد که زندگی را قابل پیش‌بینی می‌کند؛ به این معنا که زندگی قابل درک و بدون هرج و مرج می‌شود؛ در عین حال گافمن و اتنومتدولوژیست‌ها نشان می‌دهند که روال‌های زندگی روزمره، موجودیت‌های ثابت و مطلق نیستند که ناخودآگاه تکرار می‌شوند؛ بلکه موضوع یک تلاش ثابت، کوشا و بازتابی برای انطباق و سازگاری هستند (گیدنز، ۱۹۸۴، ص ۸۶). به عبارت دیگر، فرآیندهای کنش (متقابل) افراد ممکن است به خوبی توسط روال‌ها اداره شود؛ اما این «عناصر محدودکننده» تا حد زیادی نتایج کم و بیش آگاهانه فرآیندهای مبادله بین بازیگران عملاً آگاهند، فرآیندهایی که دائماً در حال تغییر و توسعه هستند. گیدنز در فرمول‌بندی مفهوم «امنیت هستی‌شناختی» از گافمن نیز استفاده می‌کند. نقطه عزیمت او روانشناسی رشد اریکسون^۱ است؛ اما از مفهوم گافمن از قاب نیز در آن گنجانده شده است؛ زیرا به گفته گیدنز، «قاب‌بندی ممکن است به عنوان ارائه نظم فعالیت‌ها و معانی تلقی شود که به موجب آن، امنیت هستی‌شناختی در اجرای روال‌های روزمره حفظ می‌شود.»

1. Erik Erikson

(گیدنز، ۱۹۸۴، ص ۸۷). بنابراین، قاب‌ها ابزارهایی را تشکیل می‌دهند که بازیگران برای درک و ایجاد معنا در محیط اجتماعی خود استفاده می‌کنند و قاب‌ها به آنها کمک می‌کنند تا حس پیش‌بینی‌پذیری و امنیت لازم برای حفظ خود را تضمین کنند.

۳.۴. یورگن هابرماس

کمک‌های گسترده اروینگ گافمن به جامعه‌شناسی، به‌ویژه تمرکز او بر ابعاد خرد جامعه‌شناختی و تعاملات چهره‌به‌چهره، تأثیر قابل توجهی در زمینه‌های مختلف از جمله آثار یورگن هابرماس داشته است. سبک تحقیق مفهوم‌محور گافمن که بر استفاده از مثال‌ها برای شناسایی الگوهای اجتماعی عمومی تأکید دارد، با علاقه هابرماس به ساختارهای ارتباطی و تعامل اجتماعی همسو می‌شود (زرובاول^۱، ۲۰۲۲). کاوش گافمن از «نهادهای کل»، «انگ» و «قاب» درک دقیقی از نقش‌ها و تعاملات اجتماعی ارائه می‌کند که مکمل نظریه کنش ارتباطی هابرماس است که به دنبال توضیح چگونگی ارتباط منطقی می‌تواند به درک متقابل و اجماع در جامعه منجر شود (تائو و همکاران^۲، ۲۰۲۲). تأثیرات عمل‌گرایانه بر کار گافمن، به‌ویژه از مید و مکتب شیکاگو، با ادغام پراگماتیسم آمریکایی توسط هابرماس در نظریه‌هایش طنین‌انداز شد و اهمیت تعامل اجتماعی در شکل‌گیری خود و جامعه را برجسته کرد (تورس^۳، ۲۰۲۱). رویکرد دراماتورژیک گافمن، که بررسی می‌کند که افراد چگونه خود را در زندگی روزمره نشان می‌دهند، دیدگاهی در سطح خرد ارائه می‌کند که تحلیل سطح کلان هابرماس از حوزه عمومی و جهان زندگی را غنی می‌کند (کلی و آرشیبالد^۴، ۲۰۱۹). علاوه بر این، بینش گافمن درباره مدیریت «هویت خراب‌شده»^۵ و ساخت اجتماعی انگ، دریچه‌ای انتقادی ارائه می‌کند که از طریق آن می‌توان پویایی قدرت و نابرابری‌های اجتماعی را که هابرماس در نقد مدرنیته و استعمار جهان زندگی توسط نیروهای

---

1. Zerubavel

2. Tao

3. Torres

4. Kelly & Archibald

5. Spoiled Identity

سیستمی به آن می‌پردازد، مشاهده کرد (تیلر^۱، ۲۰۱۸). تحقیقات تجربی گافمن دربارهٔ قمار و رفتارهای ریسک‌پذیر، ماهیت تشریفاتی تعاملات اجتماعی را بیشتر نشان می‌دهد که می‌تواند به‌عنوان خرده‌جهان‌هایی از فرآیندهای ارتباطی بزرگ‌تر که هابرماس نظریه‌پردازی می‌کند دیده شود (دافتار آی اس آی، ۲۰۲۲). علاوه بر این، تأثیر گافمن به مطالعه مرگ و مردن گسترش می‌یابد، جایی که دیدگاه تعامل‌گرایانه او به درک مناسب اجتماعی و معانی مرتبط با این تجربیات کمک می‌کند و به موازات علاقهٔ هابرماس به ابعاد اخلاقی و وجودی زندگی انسانی است (روگان-سوفر^۲، ۲۰۲۲). کار گافمن دربارهٔ ارائهٔ خود و استفادهٔ استراتژیک از ارائهٔ خود در تعاملات اجتماعی همچنین بینش‌های ارزشمندی را دربارهٔ جنبه‌های اجرایی ارتباط ارائه می‌دهد که در نظریهٔ کنش ارتباطی هابرماس مرکزی است (شیهه و بارت^۳، ۲۰۱۶). در نهایت، رویکرد بوم‌شناختی و تکامل‌گرای گافمن به فرآیندهای تعاملی نقش‌آفرینی و رقابتی، بعد ساختاری را ارائه می‌دهد که تمرکز هابرماس بر تعامل بین عاملیت و ساختار در نظریهٔ اجتماعی را تکمیل می‌کند (کلی و آرشیبالد، ۲۰۱۹).

او در تحلیل خود از مشکلات مشروعیت در سرمایه‌داری متأخر^۴ که در سال ۱۹۷۳ منتشر شد، از مفهوم نهاد کل (البته بدون اشاره به نام گافمن) برای توصیف اصول سازمانی اجتماعی که ویژگی اولیهٔ جوامع را نشان می‌دهد، استفاده کرد؛ اما زمان انتشار اثر تأثیرگذارش نظریهٔ کنش ارتباطی بود که هابرماس به‌شکلی یک‌پارچه به‌صراحت به عناصر تفکر گافمن اشاره کرد. او این کار را عمدتاً در بحث خود از چهار مفهوم کنش متفاوت (الهیاتی، هنجاری تنظیم‌شده، نمایشی و ارتباطی) انجام داد. با توجه به فرمول‌بندی کنش دراماتورژیک، هابرماس به‌صراحت به کار گافمن اشاره می‌کند:

-
1. Tyler
  2. Rogan-Sofer
  3. Scheibe & Barrett
  4. Legitimations probleme im Spätkapitalismus

از منظر کنش‌های دراماتورژیک، کنش اجتماعی را به‌عنوان برخورداردی می‌فهمیم که در آن شرکت‌کنندگان برای یک‌دیگر عمومی قابل مشاهده را تشکیل می‌دهند و برای یک‌دیگر [نمایش] اجرا می‌کنند. «برخورد» و «عملکرد» مفاهیم کلیدی هستند. اجرای یک گروه نمایشی جلوی چشم سوم شخص فقط یک مورد خاص است. پرفورمنس بازیگر را قادر می‌سازد تا خود را به شیوه‌ای خاص به مخاطبانش نشان دهد: در به نمایش گذاشتن چیزی از ذهنیت خود، او دوست دارد به شیوه‌ای خاص توسط مردمش [و مخاطبانش] دیده شود (هابرماس، ۱۹۸۴، ص ۹۰).

به این ترتیب، بررسی گافمن از کنش نمایشی در کار ساخت نظریه عمده‌ای که به توسعه عقلانیت ارتباطی خاص مربوط می‌شود که ممکن است به‌عنوان ابزاری برای ایجاد هنجارها عمل کند، گنجانده می‌شود. این ادغام کاملاً طبیعی است، با توجه به این واقعیت که هابرماس و گافمن در واقع منافع مشترکی در تعاملات ارتباطی افراد دارند. با این حال، هابرماس یک خوانش تا حدی یک‌طرفه از مدل دراماتورژیک گافمن ارائه می‌کند؛ زیرا به نظر می‌رسد که او عنصر دستکاری اطلاعات و بدبینی را که توسط گافمن در بازیگر نقش‌آفرین شناسایی شده است، بیش از حد برجسته می‌کند. بنابراین، وقتی هابرماس (۱۹۸۴، ص ۹۳) بیان می‌کند که «مدل کنش گافمن، کنش مد نظر او را در ارتباط با جهان اجتماعی در نگرش هنجار-سازگارانه پیش‌بینی نمی‌کند»، به نظر می‌رسد که هابرماس از یک بعد مهم کار گافمن غفلت می‌کند. نه تنها گافمن در کتاب ارائه خود در زندگی روزمره (که تنها منبعی از گافمن است که هابرماس به‌صراحت از آن استفاده می‌کند) نشان می‌دهد که فرد نقش‌آفرین در واقع جنبه اخلاقی دارد و این تعامل در واقع نیازمند به همکاری است؛ اما بعداً در «آیین تعامل» به این نکته نیز اشاره می‌کند که تعاملات روزمره ما موفقیت‌آمیز است و در موقعیت‌ها خراب نمی‌شود؛ زیرا ما طبق قوانین تشریفاتی و هنجاری خاصی زندگی می‌کنیم و از آنها پیروی می‌کنیم. چنین خوانشی از گافمن که در هابرماس دیده می‌شود، در واقع

باعث واکنش مفسران گافمن شده است. بنابراین، جیمز کریس^۱ (b۱۹۹۵، ص ۵۶۲) اظهار داشت که «آنچه هابرماس و سایر متفکران اجتماعی زیرک نتوانسته‌اند به‌وضوح درک کنند این است که اگرچه همهٔ ارائه‌های فریبنده، صحنه‌سازی می‌شوند؛ اما همهٔ ارائه‌های صحنه‌ای، فریبنده یا برای مبهم‌سازی یا تحریف نیستند». در مجموع، مجموعهٔ آثار غنی و چندوجهی گافمن، درک بنیادی از فرآیندهای سطح خرد تعامل اجتماعی را ارائه می‌دهد که به‌طور قابل توجهی چهارچوب نظری گسترده‌تر هابرماس را دربارهٔ ارتباطات، عقلانیت و یک‌پارچگی اجتماعی آگاه و تقویت می‌کند.

۴.۴. نیکلاس لومان

کمک‌های گستردهٔ اروینگ گافمن به جامعه‌شناسی، به‌ویژه تمرکز او بر ابعاد خرد جامعه‌شناختی، تأثیر عمیقی در زمینه‌های مختلف، از جمله آثار نیکلاس لومان، داشته است. تحلیل گافمن از تعاملات زندگی روزمره و اهمیت برخوردهای رودررو با نظریهٔ سیستم‌های لومان، که بر پیچیدگی و ماهیت خودارجاعی سیستم‌های اجتماعی تأکید دارد، طنین‌انداز می‌شود. کار گافمن دربارهٔ جامعه‌شناسی انحراف و خود و همچنین کاوش او در قاب‌ها و گفتار، بینش‌های ارزشمندی را دربارهٔ مکانیسم‌های نظم اجتماعی و ارتباطات، که در نظریهٔ لومان مرکزی هستند، ارائه می‌دهد (روگان-سوفر، ۲۰۲۲؛ یاکوبسن و کریستینسن، ۲۰۱۵). علاوه بر این، تأثیر گافمن به مطالعهٔ سلامت و بیماری گسترش می‌یابد، جایی که مفاهیم انگ و مدیریت هویت او در درک پویایی‌های خرد زندگی اجتماعی در زمینه‌های پزشکی، همسو با علاقهٔ لومان به عملکرد و ساختار سیستم‌های اجتماعی، محوری بوده است (ویالوبوس-آنتونز، ۲۰۲۲). رویکرد روش‌شناختی گافمن، که با تحلیل قیاسی و تمرکز بر پدیده‌های روزمره به جای پدیده‌های عجیب و غریب مشخص می‌شود، با ارائهٔ بررسی دقیق تعاملات سازندهٔ سیستم‌های اجتماعی، نظریهٔ سیستم‌های لومان را تکمیل می‌کند (زروبول، ۲۰۲۲). علاوه بر این، کار گافمن دربارهٔ قمار به‌عنوان استعاره‌ای برای کنش اجتماعی و ریسک‌پذیری می‌تواند پیش‌درآمدی برای کاوش لومان دربارهٔ ریسک و اعتماد در

1. James Chriss

2. Villalobos-Antúnez

سیستم‌های اجتماعی در نظر گرفته شود (دافتار آی اس آی، ۲۰۲۲). دراماتورژی بوم‌شناختی گافمن، که عناصر رقابت، موقعیت و قدرت را در تعاملات اجتماعی ادغام می‌کند، همچنین با تحلیل لومان از تمایز و پیچیدگی سیستم‌های اجتماعی موازی می‌شود (کلی و آرشیبالد، ۲۰۱۹). تأثیر گافمن بر تفکر آموزشی، به‌ویژه تأکید او بر کسب اصیل شایستگی‌های فردی و اجتماعی، با دیدگاه‌های لومان درباره نقش آموزش در نظام‌های اجتماعی همسو می‌شود (قارا، ۲۰۲۴). سرانجام، میراث گافمن در مطالعات ارتباطی، جایی که کار او به‌عنوان دریچه‌ای برای مشاهده الگوهای اجتماعی عمل می‌کند، نظریه سیستم‌های لومان را با ارائه یک تحلیل در سطح خرد از فرآیندهای ارتباطی تکمیل می‌کند (وینکین و لیدز-هورویتز، ۲۰۱۳).

لومان در کتاب «اعتماد و قدرت ۳» که پیشرو تعدادی از کتاب‌های اساسی بعدی او درباره نظریه سیستم‌هاست، تلاش می‌کند تا چگونگی ظهور پدیده‌هایی مانند «اعتماد» و «اطمینان» در جوامع متفاوت و پیچیده را نشان دهد. او استدلال می‌کند که اعتماد و اطمینان، جنبه‌های اساسی تعامل اجتماعی، ویژگی‌های ذاتی انسان نیستند؛ بلکه از طراحی سیستم‌های اجتماعی بیرون می‌آیند. لومان جوامع را سیستم‌هایی پیچیده می‌بیند. این سیستم‌ها شامل بخش‌های متقابل (افراد، نهادها، هنجارها) هستند که بر رفتار یکدیگر تأثیر می‌گذارند. لومان استدلال می‌کند که اعتماد و اطمینان، ویژگی‌های ذاتی انسان نیستند؛ بلکه از طراحی سیستم‌های اجتماعی پدید می‌آیند. نحوه ساختار یک سیستم -قوانین، هنجارها و مکانیسم‌های اجرایی آن- نحوه توسعه اعتماد و اطمینان در آن جامعه را شکل می‌دهد. سیستمی با قراردادهای حقوقی قوی و حقوق مالکیت ممکن است اعتماد را از راه انتظارات روشن و توافق‌نامه‌های قابل اجرا تقویت کند. همچنین، سیستمی که بر پایه پیوندها و تعهدات اجتماعی قوی بنا شده است ممکن است از طریق احساس هویت مشترک و فشار اجتماعی برای همکاری، اطمینان ایجاد کند (لومان، ۱۹۷۹). در بخش اصلی، سهم گافمن در اینجا، تحلیل‌های دقیق و ظریف و مثال‌هایی از روش‌هایی است که افراد به یکدیگر کمک می‌کنند

1. Gara
2. Winkin & Leeds-Hurwitz
3. Trust and Power

تا چهره خود را حفظ کنند و تعامل را ادامه دهند. در اینجا اعتماد ضروری است اگر تعامل قرار نیست از بین برود. در لومان، این اعتماد تعاملی به ترتیب به اعتماد شخصی و اعتماد به سیستم‌ها تقسیم می‌شود. اعتماد شخصی را می‌توان به این صورت در نظر گرفت که آیا افراد به نظر الهام‌بخش و قابل اعتماد هستند یا خیر. در لومان، این اعتماد تا حد زیادی بر این است که آیا افراد در ارائه خود موفق هستند یا خیر. از نقل قول زیر به نظر می‌رسد که برداشت لومان از ارائه خود بر مبنای تفکر گافمن استوار است:

مردم و نظام‌های اجتماعی، همان‌طور که قبلاً نشان دادیم، در ارائه خود تلاش می‌کنند تا تصویری ثابت از خود ترسیم کنند و آن را از نظر اجتماعی پذیرفته کنند. از آنجایی که سایر افراد و سیستم‌های اجتماعی نیز به ایجاد توقعات قابل اعتماد در مورد افراد اطراف خود علاقه‌مند هستند، با دیدن آنها به‌عنوان هویت‌های ماندگار، در تعامل اجتماعی نوعی زبان بیانی ایجاد می‌شود که می‌تواند اعمال را به افراد یا سیستم‌های اجتماعی، و نه تنها به صورت علی در واقع؛ بلکه به‌طور نمادین، به‌عنوان بیان‌کننده ماهیت آنها، به خود آنها نسبت دهند (لومان، ۱۹۷۹، ص ۸۲).

بنابراین، به عقیده لومان، این اعتماد، چه شخصی و چه آن چیزی که در سیستم‌های انتزاعی نمایش داده می‌شود، به کاهش پیچیدگی در جامعه کمک می‌کند. علاوه بر این، لومان از تفکر گافمن درباره بی‌اعتمادی و فریب نمایش داده شده در تعامل استراتژیک استفاده می‌کند. بنابراین، ممکن است بیان شود که گافمن با ارائه جوهره جامعه‌شناختی به سطح خرد، در تحلیل ضرورت اعتماد برای همه انواع نظام‌های اجتماعی، عناصر اصلی در بحث اعتماد لومان را مشروعیت می‌بخشد و لومان به‌طور گسترده از تعداد زیادی از آثار گافمن استفاده می‌کند.

در کار سیستمی-نظری گسترده لومان، در کتاب سیستم‌های اجتماعی^۱ (۱۹۹۵)، تفکر گافمنی نیز وجود دارد. در اینجا، مأموریت لومان کاملاً متفاوت است؛ زیرا در اینجا است که افکار انتزاعی تر

درباره خودمختاری^۱، مشاهده، و رشته‌های ارتباطی حاکم است و باید مبنای یک جامعه‌شناسی عمومی را ایجاد کند که بتواند با همه زمینه‌های اجتماعی قابل تصور مرتبط باشد و آن را تحلیل کند. در اینجا، یک موازنه قوی بین ایده گافمن از نظم کنش متقابل و مفهوم لومان از سیستم‌های کنش متقابل به‌عنوان نوع خاصی از سیستم اجتماعی وجود دارد. گافمن همچنین نقش خاصی را در فرمول‌بندی لومان از مفاهیم «شمول» و «حذف» ایفا می‌کند؛ زیرا در اینجا، لومان مستقیماً به مفهوم گافمن از نهادهای کل اشاره می‌کند. به عقیده لومان، در جوامع طبقه‌بندی‌شده، نهادهای کل نقشی را ایفا می‌کنند که شامل افرادی می‌شود که توسط جامعه طرد شده‌اند (مورتسن^۲، ۲۰۰۰، ص. ۹۸). نظر گافمن همچنین، هر چند به طور خلاصه، درباره این ایده لومان است که یک عمل همیشه کنشی است که معطوف و در رابطه با درک دیگران است. اینکه یک کنش همواره «برای شما»، «علیه شما» یا «در مقابل شما» صورت می‌گیرد (لومان، ۱۹۹۵، ص ۱۳۰). در پایان لازم به ذکر است که لومان در واقعیت رسانه‌های جمعی از مفاهیم گافمن از اشیاء و قاب‌ها و لومان از استعاره بازی برای درک سرگرمی استفاده می‌کند.

ممکن است اضافه شود که ارتباط بین گافمن و لومان کاملاً آشکار است. هر دو عمیقاً به ارتباطات علاقه‌مند هستند: گافمن به فرآیندهای ارتباطی که خود افراد آن را ایجاد و حفظ می‌کند، لومان در فرآیندهای ارتباطی در انواع مختلف سیستم‌ها. در نهایت، ممکن است گفته شود که لومان تا حدودی یکی از تحلیل‌هایی را که گافمن آغاز کرده است ادامه می‌دهد: پیوند بین سطح کلان جامعه و تعاملات روزمره (لومان، ۱۹۹۵، فصل ۱۰). علاوه بر این، با بررسی رابطه گافمن-لومان، تصادفی قابل توجه است که مفهوم‌سازی تا حدی مبهم گافمن از رابطه بین نظم تعامل و ساختارهای اجتماعی در واقع دارای ویژگی‌های سیستمی-نظری روشنی بود. گافمن از اصطلاح «همبستگی سست»^۳ استفاده کرد که ممکن است نشان‌دهنده سطحی از الهامات نظری سیستم باشد

1. Autopoiesis
2. Mortensen
3. Loose Coupling

(به احتمال زیاد در آثار گرگوری بیتسون^۱ یافت می‌شود که اتفاقاً الهام‌بخش لومان نیز بود). به طور کلی، مشارکت‌های نظری و نوآوری‌های روش‌شناختی غنی گافمن، چهارچوبی بنیادی ارائه کرده است که به طور قابل توجهی بر نظریه سیستم‌های نیکلاس لومان تأثیر گذاشته و درک ما از پیچیدگی و پویایی سیستم‌های اجتماعی را افزایش داده است.

۴.۵. پیر بردیو

اروینگ گافمن و پیر بردیو، اگرچه عمیقاً بر یکدیگر تأثیر مستقیم نداشتند؛ اما احترام متقابل و تعهدی به کار تجربی و جامعه علمی بین‌المللی داشتند که سطح معینی از تبادل فکری را بین آنها تسهیل کرد (کده^۲، ۲۰۲۲). تصمیم بردیو برای ترجمه هفت کتاب گافمن به فرانسوی بر تأثیر قابل توجهی که کار گافمن بر او گذاشته بود تأکید می‌کند و گافمن را تبدیل به پرتترجمه‌ترین دانشمند علوم اجتماعی آمریکای شمالی در فرانسه در نیمه دوم قرن بیستم می‌کند (کده، ۲۰۲۲). تمرکز خرد جامعه‌شناختی گافمن، به‌ویژه کاوش او در تعاملات اجتماعی و ارائه خود، چهارچوب مفهومی غنی را فراهم کرد که بردیو می‌توانست از آن استفاده کند؛ حتی اگر رویکردهای نظری آنها به طور قابل توجهی متفاوت باشد (روگان-سوفر، ۲۰۲۲). تحلیل گافمن از خودگفتاری و تک‌گویی عمومی، همان‌طور که در «اشکال گفت‌وگو» بحث شد، بینش‌هایی را درباره جنبه‌های اجرایی تعاملات اجتماعی ارائه می‌دهد که با علاقه بردیو به ماهیت اجرایی اعمال اجتماعی و نقش عادت در شکل‌دهی این اعمال همسو است. (لومباردینیلو^۳، ۲۰۲۳). روش ساختاری-برساختی بردیو، که بر تأثیر متقابل بین عاملیت فردی و محدودیت‌های ساختاری تأکید می‌کند، می‌تواند مکمل دیدگاه دراماتورژیک گافمن باشد، جایی که زندگی اجتماعی به‌عنوان مجموعه‌ای از اجراها در نظر گرفته می‌شود (موستیکاساری^۴ و همکاران، ۲۰۲۳). کار گافمن درباره قمار، که مفهوم «کنش» و آزمایش شخصیت را در سناریوهای ریسک‌پذیر بررسی می‌کند، به موازات کاوش

1. Gregory Bateson

2. Kade

3. Lombardinilo

4. Mustikasari

بوردیو در زمینه‌های اجتماعی و ریسک‌های دخیل در شیوه‌های اجتماعی است و ابعاد اجرایی و استراتژیک زندگی اجتماعی را برجسته می‌کند (دافتار آی اس آی، ۲۰۲۲). اثر مهم گافمن، «ارائه خود در زندگی روزمره»، تأثیری ماندگار بر روان‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی داشته است و درکی اساسی از تعامل اجتماعی ارائه می‌کند که با تحلیل‌های بوردیو از اعمال اجتماعی و ساخت واقعیت اجتماعی طنین‌انداز می‌شود (شیبه و بارت، ۲۰۱۶).

اگرچه مواردی فقط به صورت پراکنده بررسی شده است؛ اما ارتباط حرفه‌ای بین کار گافمن و جامعه‌شناس فرانسوی پیر بوردیو وجود داشت. در واقع بوردیو و گافمن آراء؛ مشترکی را در کنفرانس سالانه انجمن جامعه‌شناسی آمریکا در سال ۱۹۸۲ برنامه‌ریزی کرده بودند؛ اما سرطان معده گافمن مانع از آن شد (وینکین^۲، ۱۹۸۳، ص. ۱۰۹).

بنابراین، بوردیو برای گافمن و کمک‌های او به جامعه‌شناسی احترام زیادی قائل بود. احساس ظریف بوردیو از دوگانگی در بازی اجتماعی که از یک سو افراد به دنبال پیشرفت و دستیابی به برتری در زمینه‌های مختلف رقابت اجتماعی از راه انطباق با قوانین بازی در آن زمینه هستند. (و در نتیجه یک عادت خاص ایجاد می‌شود)، و از سویی دیگر، در عین حال بازتولید و تثبیت نظم اجتماعی دارای تشابهات واضحی با گافمن است. در مقاله‌ای که بلافاصله پس از مرگ گافمن منتشر شد، بوردیو با نوشتن متنی به او ادای احترام کرد:

این بینش از دنیای اجتماعی، که شاید بدبینانه به نظر می‌رسید، نگاه مرد خونگرم، صمیمی، متواضع و باملاحظه‌ای بود که شاید به دلیل بی‌حوصلگی عمیق خود نسبت به تمام اشکال معمول تشریفات آکادمیک و شکوه فکری، حساسیت بیشتری نسبت به نمایشی بودن زندگی اجتماعی پیدا کرد (بوردیو، ۱۹۸۳، ص ۱۱۳).

---

1. Scheibe & Barrett
2. Winkin

با این حال، ارزیابی مثبت بوردیو از کار و دیدگاه گافمن بدون ابهام نبود. بوردیو ضمن تصدیق و قدردانی از حساسیت تجربی و اشتیاق برای انجام مشاهدات مستقیم از جهان اجتماعی، نسبت به سنت کنش متقابل که گافمن به عنوان یکی از شارحان اصلی آن تلقی می‌شد، ملاحظاتی ابراز کرد. بنابراین، بوردیو در کتاب «دعوت به جامعه‌شناسی بازتابی»^۱ که با همکاری لویک واکوانت^۲ تألیف شد، نسبت به معرفت‌شناسی کنش‌گرایانه ابراز تردید کرد، زیرا به قول بوردیو، شامل‌کوری خاصی نسبت به ساختارهای قدرت در سطح عینی و کلان است (بوردیو و واکوانت، ۱۹۹۲). طبق نظر بوردیو، گافمن و جامعه‌شناسی کنش‌گرا در درک ابعاد مهم قدرت اجتماعی مانند «خشونت نمادین»^۳ که ممکن است در زبان یا ساختار واقعی کنش متقابل وجود داشته باشد، ناکام هستند. به عقیده بوردیو، افراد در میان «میدان‌های»^۴ مختلف حرکت می‌کنند و «عادت»^۵ خود را به ارمغان می‌آورند که بر اساس فضای اجتماعی اطراف، موقعیت مشخص آنها در حوزه مورد نظر و میزان «سرمایه»^۶شان شکل می‌گیرد. بنابراین، عادت، تجسم الگوهای تولید شده و بازتولید شده تاریخی از روابط بین این مسیرهای اجتماعی است که به افراد تمایلات خاصی برای کنش می‌دهد که در تعاملات اجتماعی بیان می‌شود؛ به عبارت دیگر از نظر بوردیو، کنش متقابل و منش افراد عمدتاً تجلی ساختار جامعه است. از سوی دیگر، از نظر گافمن، در تعامل واقعی، در ملاقات عینی بین افراد است که جنبه اجتماعی آشکار می‌شود - تقریباً بدون تاریخ یا نتایج گذشته. درحالی‌که بوردیو یک شکل‌دهی و تعریف پیش‌فرض از برخوردهای انسانی را فرض می‌کرد، گافمن در عوض به سمت آنی‌بودن و بی‌شرط بودن موقعیت‌گرایی داشت و بنابراین اولی ساختارگراتر است؛ درحالی‌که دومی نمایانگر دیدگاهی کاملاً متقابل است. به گفته گافمن (۱۹۸۳، a، ص. ۱۱) بین کنش‌های متقابل و ساختارهای اجتماعی یک «همبستگی سست» وجود دارد، درحالی‌که در

1. An Invitation to Reflexive Sociology
2. Loïc Wacquant
3. Symbolic violence
4. Fields
5. Habitus
6. capital

بوردیو، این ساختارها از طریق عادت در ذهن افراد و اعمال آنها جاسازی می‌شوند. بوردیو در یکی از آخرین کتاب‌هایش، «سلطه مردانه»^۱ (۱۹۹۸) به‌طور مستقیم از برخی از بینش‌های پیشگام گافمن و دیگران استفاده کرد. همان‌طور که در عنوان آن مشخص است، این کتاب توضیح می‌دهد که چگونه ساختارهایی که باعث می‌شوند یک جنسیت بر جنس دیگر تسلط یابد، ظاهراً در جامعه ما بازتولید می‌شوند و به آگاهی، اعمال و گفتمان‌های ما شکل می‌دهند. در اینجا نظریه گافمن درباره روابط جنسیتی وارد عمل می‌شود و در چند مورد بوردیو اشاره می‌کند که چگونه تفکر پشت «تشریفات زنانگی»^۲ (گافمن، ۱۹۷۷c) ممکن است برای روشن کردن برخی از موارد نابرابری‌های جنسیتی در جامعه مدرن استفاده شود. به عقیده بوردیو، این نابرابری‌ها ساختارهای اجتماعی‌ای هستند که مردان را به‌عنوان محافظ و سرپرست و زنان را موجوداتی ظریف و مطیع توصیف می‌کنند (بوردیو، ۱۹۹۸، ص ۸۶). به عبارت دیگر، این مسئله تفاوت در عادت به خودی خود نیست؛ بلکه بیشتر مربوط به تفاوت در «طرحواره‌های جنسیتی»^۳ است که به‌طور تاریخی از نهادهای مختلف اجتماعی مانند خانواده، کلیسا، دولت، مدرسه و غیره ایجاد شده است. بنابراین، درحالی‌که بوردیو و گافمن در چهارچوب‌های نظری متفاوتی عمل می‌کردند، تلاقی‌های کار آنها تأثیر متقابلی را آشکار می‌کند که حوزه جامعه‌شناسی را، به‌ویژه در مطالعه تعاملات اجتماعی، هویت و جنبه‌های اجرایی زندگی اجتماعی غنی‌تر کرده است.

۴.۶. جامعه‌شناسی عواطف

کار گافمن، به‌ویژه مفهوم او از «نظم تعامل»، بر اهمیت احساسات در تعاملات اجتماعی تأکید می‌کند. تحلیل او از احساسات، اگرچه گاهی اوقات به‌عنوان تمرکز بر جنبه‌های اجرایی ماهیت انسان تلقی می‌شود؛ اما در واقع احساسات را به‌عنوان عنصری حیاتی از زندگی اجتماعی ادغام م‌کند. برای مثال، کاوش گافمن درباره تعاملات ناخوشایند و سرخوشانه، خجالت، و بیگانگی از تعامل، درک دقیق او از پویایی‌های عاطفی در زمینه‌های اجتماعی را برجسته می‌کند (روگان-

---

1. Masculine Domination
2. The Ritualization of Femininity
2. Gender Schemata

سوفر، ۲۰۲۲). علاوه بر این، ایده های گافمن به طور قابل توجهی بر جامعه‌شناسی پزشکی تأثیر گذاشته است، به ویژه در درک انگ مرتبط با سلامت و مدیریت هویت‌های خراب شده. مفاهیم او در مطالعات مربوط به انگ تجربه شده توسط مراقبین بیماران آلزایمر و مذاکره درباره هویت‌های بی اعتبار در زمینه چاقی مفید بوده است (ویالوبوس-آنتونز، ۲۰۲۲). تحلیل گافمن از انگ، که شامل تخصیص نمادین نقش‌های انحرافی و درونی سازی این نقش‌هاست، پیامدهای احساسی انگ‌زنی اجتماعی و شکل‌گیری هویت را بیشتر نشان می‌دهد (تورنتون^۱، ۲۰۲۳). علاوه بر این، تأکید گافمن بر تجسم انسان در تعاملات اجتماعی نشان می‌دهد که چگونه حضور و ادراک بدنی با بیان عاطفی و مدیریت تأثیر در هم تنیده شده‌اند و احساسات را به جنبه مرکزی حفظ «چهره» اجتماعی و مدیریت آسیب‌پذیری تبدیل می‌کنند (ایتوی^۲، ۲۰۲۲). کار او همچنین بر جامعه‌شناسی بصری تأثیر گذاشته است. به ویژه از طریق تحلیل او از بازنمایی‌های جنسیتی در تبلیغات که نشان می‌دهد چگونه تصاویر بصری به بازتولید احساسات جنسیتی و ساختارهای اجتماعی کمک می‌کنند (پرستویچ^۳، ۲۰۲۲). رویکرد روش‌شناختی گافمن، که با «تخیل قیاسی» و تمرکز بر تعاملات روزمره مشخص می‌شود، جامعه‌شناسان را برانگیخته است تا الگوهای اجتماعی عمومی و تشابه‌های عاطفی را در زمینه‌های مختلف شناسایی کنند (زررباول، ۲۰۲۲). علی‌رغم برخی انتقادات و ماهیت در حال تحول تحقیقات جامعه‌شناختی، میراث گافمن همچنان ادامه دارد و مفاهیم او بازنگری شده و با مطالعات معاصر در زمینه‌های مختلف، از جمله مطالعات مرگ و روابط بین‌الملل که بینش‌های او درباره جنبه‌های عاطفی زندگی اجتماعی همچنان مرتبط است، تطبیق داده می‌شود (استیل^۴، ۲۰۲۱؛ روگان-سوفر، ۲۰۲۲).

بنابراین، بسیاری از کارهای گافمن در ادغام احساسات و عواطف در نظریه جامعه‌شناختی پیشگام بود و بدیهی است که کار او درباره پویایی تعاملی و عملکرد اجتماعی احساسات، دری را

-
1. Thornton
  2. Itoi
  3. Prestwich
  4. Steele

به سوی یک زیرشاخه جامعه‌شناختی باز کرده است: جامعه‌شناسی عواطف. دراماتورژی گافمن و همچنین نوشته‌های او درباره تشریفات اجتماعی به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه مدیریت احساس خجالت و شرم^۱ بخشی جدایی‌ناپذیر از تعاملات زندگی روزمره افراد را تشکیل می‌دهد. با تکیه بر این بینش‌ها، محققان جامعه‌شناسی مانند توماس جی. شف، راندال کالینز، و آرلی آر. هوشیلد^۲، افکار گافمن را به زیرشاخه‌ای جدید جامعه‌شناختی که از جمله بر مدیریت هیجان تمرکز دارد، توسعه و گسترش داده‌اند. شف^۳ (۲۰۰۵) با خواندن گافمن به‌عنوان یک کنش متقابل نمادین در خط کولی، توجه را به دو جنبه اصلی کار خود معطوف کرده است: (۱) تحلیل فرآیند زندگی در ذهن دیگران (آگاهی مشترک) و (۲) چگونگی این فرآیند باعث ایجاد احساسات می‌شود. همان‌طور که شف اشاره کرده است، فرد در بسیاری از کارهای گافمن دائماً به جایگاه خود در چشمان دیگران متوجه و پاسخگو است که متضمن حالات کم و بیش ثابتی از احساسات او مانند خجالت است. افراد در تعاملات زندگی روزمره نگران این هستند که چهره خود را از دست ندهند یا در نهایت با یک خود بی‌اعتبار و در نتیجه با احساس شرمندگی مواجه نشوند. تعامل‌گرایان اولیه مانند کولی این را تصدیق کردند؛ اما به گفته شف، گافمن فراتر از کولی رفت و چگونگی مدیریت احساسات مربوط به این فرآیند را بررسی کرد:

اگرچه گافمن درباره گزینه غرور حرفی برای گفتن ندارد؛ اما مثال‌های او نشان می‌دهد که بازیگران معمولاً شرم/خجالت را منفعلانه نمی‌پذیرند؛ در عوض سعی می‌کنند در صورت امکان با اجتناب از آن، آن را مدیریت کنند. بیشتر احتمالات خجالت/شرمی که مثال‌های گافمن کشف می‌کنند مربوط به وقوع واقعی احساسات نیست؛ بلکه پیش‌بینی‌ها و مدیریت براساس این پیش‌بینی‌ها است (شف، ۲۰۰۵، ص ۱۵۹).

1. The Management of Feelings of Embarrassment and Shame
2. Hochschild
3. Scheff

به نظر شف، مدیریت عواطف افراد از نظر حفظ نظم اجتماعی کارکردی حیاتی دارد. شف (۱۹۹۰، ۲۰۰۶) پیشنهاد می‌کند که حفظ پیوندهای اجتماعی از راه کار پیوند یک فعالیت اساسی انسانی است. در زندگی روزمره، افراد برای حفظ پیوندهای اجتماعی عادی از طریق شناسایی و تأیید چهره یکدیگر تلاش می‌کنند. از آنجایی که عدم شناخت ممکن است منجر به احساس طردشدن و خجالت شود، چنین احساساتی باید محرک‌های مهمی برای انطباق با هنجارهای اجتماعی و استانداردهای موقعیتی در نظر گرفته شوند.

از دیدگاهی دیگر، به گفته آرلی آر. هوشچیلد، بیشتر تحلیل‌های گافمن بر آنچه که او بازیگری سطحی^۱ می‌نامد، متمرکز است؛ یعنی نوعی از بازیگری که در برابر تماشاگران اجرا می‌شود و به این معناست که شخص اول به نفع تماشاگر عمل می‌کند. بنابراین، کنش سطحی شامل مدیریت و کنترل عبارات (عاطفی) در موقعیت‌های اجتماعی می‌شود؛ اما این مدیریت، به گفته هوشچیلد، زیر سطح فرد نمی‌رود. بنابراین، از نظر هوشچیلد، گافمن به شیوه‌هایی که افراد واقعاً احساسات خود را کنترل می‌کنند و اینکه چگونه موقعیت‌های اجتماعی این کنترل احساس را محدود می‌کنند، توجهی نمی‌کند. هوشچیلد با پرداختن به این نقص ادعایی در کار گافمن، اصطلاح بازیگری عمیق^۲ را برای توصیف فرآیندی پیشنهاد می‌کند که طی آن افراد احساسات را در خود کنترل یا القا می‌کنند و براساس این احساسات عمل می‌کنند. در این دیدگاه، افراد ممکن است احساسات خود را دستکاری کنند تا در موقعیت‌های اجتماعی «معتبر» عمل کنند. با این حال، این کاملاً یک پروژه درونی نیست؛ زیرا احساسات افراد باید با هنجارها و قراردادهای اجتماعی که در موقعیت اجتماعی اعمال می‌شود، همسو باشد. هوشچیلد (۱۹۸۳) این فیلمنامه‌های احساسی موقعیتی را قوانین احساسی^۳ نامید؛ زیرا آنها احساس تعهدی را القا می‌کنند که کار عواطف را هدایت می‌کند. علاوه بر این، هوشچیلد در بررسی چگونگی توزیع نابرابر احساسات در جامعه از ایده‌های گافمن درباره عدم تقارن‌های قدرت متقابل پیروی می‌کند؛ زیرا معمولاً از افراد با موقعیت اجتماعی پایین‌تر

-
1. Surface Acting
  2. deep acting
  3. Feeling Rules

انتظار می‌رود که احساسات خود را مدیریت کنند، به‌ویژه در تماس‌هایشان با افراد دارای موقعیت بالاتر و علاوه بر این، او نشان داده است که چگونه چنین عدم تقارن‌ها اغلب بخش‌های یکپارچه مشاغل در صنعت خدمات هستند:

زمانی که قوانینی دربارهٔ چگونگی احساس و ابراز احساسات توسط مدیریت تعیین می‌شود، زمانی که کارگران از حقوق ضعیف‌تری نسبت به مشتریان برای ادب و احترام برخوردار هستند، زمانی که بازیگری عمیق و سطحی شکلی از کار است که باید فروخته شود و زمانی که ظرفیت‌های خصوصی برای همدلی و ایجاد صمیمیت برای استفاده‌های شرکتی به کار گرفته می‌شود، نحوهٔ ارتباط شخص با احساسات یا چهره‌اش چه می‌شود؟ وقتی صمیمیت ابزار کار خدماتی می‌شود، شخص از احساساتش چه چیزی می‌تواند دربارهٔ خود بیاموزد؟ (هوچشیلد، ۱۹۸۳، ص. ۸۹).

بنابراین، هوچشیلد با بسط ایده‌های گافمن، نشان می‌دهد که چگونه احساسات و عواطف ممکن است تجاری شوند و به‌عنوان کالا فروخته شوند و چگونه چنین استفاده‌ای از احساسات سلسله مراتب اجتماعی را منعکس می‌کند و سنگین‌ترین بار عواطفی را بر دوش افراد در موقعیت‌های فرعی قرار می‌دهد. به‌طور کلی، کار گافمن یک چهارچوب نظری غنی برای درک تأثیر متقابل بین احساسات و تعاملات اجتماعی فراهم می‌کند و مشارکت او را در جامعه‌شناسی احساسات ضروری می‌سازد (یاکوبسن و اسمیت^۱، ۲۰۲۲).

۴.۷. دیگر حوزه‌ها

برخی از مهم‌ترین و برجسته‌ترین ویژگی‌های آثار گافمن - علی‌رغم اینکه شاید تصور شود متعلق به یک زمان و زمینهٔ اجتماعی-فرهنگی خاص (جامعهٔ آمریکایی در دههٔ ۱۹۵۰ تا اوایل دههٔ ۱۹۸۰) باشند و برای یک رشتهٔ دانشگاهی خاص (جامعه‌شناسی) نگارش شده‌اند - شاید بی‌زمان بودن و نسبی بودن آنها باشد: یعنی پتانسیل آنها برای استفاده حتی در زمان‌ها و مکان‌هایی

دور از مبدأ نگارششان - یا تطبیق‌پذیری آنها: یعنی پتانسیل آنها برای استفاده از آنها در ارتباط با مطالعات مناطق دور از کاربرد اصلیشان- و یا انعطاف‌پذیری آنها: یعنی توانایی آنها در کشیده شدن و زاویه‌دار شدن برای تناسب با طیف وسیعی از تنظیمات موقعیتی، برنامه‌های تحقیقاتی و دیدگاه‌های نظری مختلف. درحالی‌که فهرست آثار خود گافمن یک‌بار برای همیشه پس از مرگش ثابت می‌ماند؛ اما آثار گافمن همچنان در مکان‌های بسیاری در سراسر جهان استفاده می‌شوند. این امر به‌ویژه در عصر اینترنت، زمانی‌که بسیاری از متون جدید با سرعتی سیل‌آسا منتشر می‌شوند، صادق است.

برای ارائه چند نمونه گویا از این بی‌زمانی، تطبیق‌پذیری و انعطاف‌پذیری آثار گافمن، در ادامه مثال‌هایی می‌آوریم. دیدگاه کلی گافمن و همچنین دستگاه مفهومی خاص‌تر او در زمینه‌های مختلف پژوهشی استفاده شده است، از جمله تحلیل بعد دراماتورژیک مبارزات ریاست جمهوری بوش در مقابل کری (براون^۱، ۲۰۰۵)، مدیریت تأثیر اعضای نخبگان قدرت آمریکا از راه نمایش «همسران عمومی» آنها (گیلسپی^۲، ۱۹۸۰)، مدیریت تأثیر ظریف و سازماندهی رفتار مدیران تشییع جنازه (ترنر و ادگلی^۳، ۱۹۷۶)، مدیریت تأثیر در هتل ریتز-کارلتون (دیلارد^۴، براونینگ^۵، سیتکین و ساتکلیف^۶، ۲۰۰۰). «نمایش‌های بی‌شرمانه» رقصندگان پیش‌خدمت در کلوپ‌های برهنه (سیجواد^۷، ۱۹۹۵)، کار چهره کودکان مهدکودک (هچ^۸، ۱۹۸۷)، مدیریت تأثیر پس از آزمایش «ذرات» و «بمب‌افکن‌ها» (آلباس و آلباس^۹، ۱۹۸۸)، تجزیه و تحلیل رابطه بین انسان و حیوانات خانگی همراه آنها (سرمیکانیک^{۱۰}، ۲۰۰۴) و همچنین سایر حیوانات همراه مانند کبوتر (جرولماک^{۱۱}،

1. Brown
2. Gillespie
3. Turner & Edgley
4. Dillard
5. Browning
6. Sitkin, & Sutcliffe
7. Sijuwade
8. Hatch
9. Albas & Albas
10. Sarmicanic
11. Jerolmack

۲۰۰۴)، کار هویتی درگیر در نوشتن آگهی ترحیم (بونسو^۱، ۲۰۰۷)، الگوهای تعامل بین بیماران در محیط بیمارستان (آلبوم^۲، ۲۰۱۰)، قمار قانونی (کاسگریو^۳، ۲۰۰۸)، اخلاق مشاهده طبیعت‌گرایانه در بین دانشجویان کارشناسی ارشد (مک دونالد^۴، هیگینز^۵ و شوکر^۶، ۲۰۰۸)، فرآیندهای تعامل مشارکتی در ریاضیات مدرسه ابتدایی (برانت و تاتسیس^۷، ۲۰۰۹)، تجربیات و عواطف شرکت‌کنندگان در رویدادهای صحنه‌سازی شده (نلسون^۸، ۲۰۰۹)، نمایش جنسیت در مکان‌های عمومی (گاردنر^۹، ۱۹۸۹)، ورزش به‌عنوان آیین (بیرل^{۱۰}، ۱۹۸۱)، تجربیات در خانه‌های سالمندان در اسلوونی (مالی^{۱۱}، ۲۰۰۸)، تمرین‌های آموزش نمایشی (براون^{۱۲}، ۲۰۰۳)، ارائه خود سیاسی در زندگی عمومی (الیاسوف^{۱۳}، ۱۹۹۰)، حفظ چهره و حفظ نظم اجتماعی در مراسم مذهبی (دانلی و رایت^{۱۴}، ۲۰۱۳)، بهبودی پس از مصرف مواد مخدر (نیل^{۱۵}، نتلتون^{۱۶} و پیکرینگ^{۱۷}، ۲۰۱۱)، توسعه نظریه روابط عمومی (جانسون^{۱۸}، ۲۰۰۷)، نظریه روابط بین‌الملل (شیملفننیک^{۱۹}، ۲۰۰۲)، القای شرم، مدیریت شرم و اجتناب از شرم (گاردنر و گرونفین^{۲۰}، ۲۰۰۵)، زندگی خانوادگی

1. Bonsu
2. Album
3. Cosgrave
4. McDonald
5. Higgins
6. Shuker
7. Brandt & Tatsis
8. Nelson
9. Gardner
10. Birrell
11. Mali
12. Brown
13. Eliasoph
14. Donnelly & Wright
15. Neale
16. Nettleton
17. Pickering
18. Johansson
19. Schimmelfennig
20. Gardner & Gronfein

(کولت و چایلدز^۱، ۲۰۰۹)، شهرت و اعتبار شرکتی (وایت و هانسون^۲، ۲۰۰۲)، ارتباطات بدنی (هیلمن^۳، ۱۹۷۹)، تجربیات اجتماعی محکومان رانندگی در حین مستی (گونزالس^۴، ۱۹۹۳)، انگ خانواده‌های کودکان با مشکلات شدید پزشکی (کارنوال^۵، ۲۰۰۷). پویایی ژست فردیت مدرن (هندلر^۶، ۲۰۰۹)، الهیات مدرن و عمل مذهبی (بولتون^۷، ۲۰۰۱)، رفتار مربیان نخبه فوتبال جوانان در طول بازی‌ها (پارتینگتون و کوشیون^۸، ۲۰۱۲)، مبارزات بین بستگان و مدیران در خانه‌های سالمندان (ریچارد^۹، ۱۹۸۶)، تأثیر «فردگرایی جدید» بر خود و تعامل متقابل (برانمن^{۱۰}، ۲۰۱۰)، ظهور نظم تعاملی جدید هم در اینترنت و هم در حرکات بدنی ما در موقعیت‌های ترافیکی روزمره (جنکینز^{۱۱}، ۲۰۱۰)، و درگیری‌های مستاجر و صاحب‌خانه (بوری^{۱۲}، ۲۰۰۴) و همچنین تحلیل کلاسیک گافمن از «تبلیغات جنسیتی» اکنون بارها به روز، بازنگری و مورد انتقاد قرار گرفته شده است (بلکنپ و لئونارد^{۱۳}، ۱۹۹۱؛ بل میلیک^{۱۴}، ۲۰۰۲؛ کانگ^{۱۵}، ۱۹۹۷؛ مک گرگور^{۱۶}، ۱۹۹۵؛ اسمیت^{۱۷}، ۲۰۱۰) و درک و تفسیر او از «انگ» به‌طور مداوم در چندین مطالعه بعدی به‌صورت تجربی و نظری گسترش یافته و پالایش شده است (به‌عنوان مثال، لینک و فیلان^{۱۸}، ۲۰۰۱؛ رنفرو^{۱۹}،

1. Collett & Childs
2. White & Hanson
3. Heilman
4. Gonzales
5. Carnevale
6. Handler
7. Boulton
8. Partington & Cushion
9. Richard
10. Branaman
11. Jenkins
12. Borey
13. Belknap & Leonard
14. Bell Milic
15. Kang
16. McGregor
17. Smith
18. Link & Phelan
19. Renfrow

۲۰۰۴؛ اسکامبلر^۱، ۲۰۰۶ را ببینید). بنابراین، کار گافمن توانسته است در آزمون گذر زمان مقاومت کند و سربلند باشد و این فهرست به هیچ وجه کامل و جامع نیست، بلکه صرفاً نشان‌دهنده استفاده مکرر از اثر اصلی گافمن در انواع زمینه‌های تحقیقاتی خاص - تجربی یا نظری است. همان‌طور که از این فهرست مشخص است، در هر جایی که تعامل وجود دارد - که اساساً به معنای تقریباً همه جا است - مفاهیم و دیدگاه‌های گافمن مفید و الهام‌بخش بوده است. برخی از موضوعات ذکر شده در ابتدا ممکن است تا حدودی مبهم یا حاشیه‌ای به نظر برسند (چیزی که هرگز خود گافمن را ناراحت نکرد)؛ اما با این وجود نشان می‌دهد که چگونه اصطلاحات او حتی در متنوع‌ترین و شگفتانگیزترین زمینه‌ها ریشه دوانده است. علاوه بر این، در سال‌های اخیر، زرادخانه مفهومی گافمن اغلب مرجعی در مطالعه ظهور فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی جدید، به‌ویژه در مطالعات تلفن‌های همراه و رفتار اینترنتی بوده و به‌طور جامع‌تری در این زمینه به کار می‌رود (به‌عنوان مثال، دل و مارینووا^۲، ۲۰۰۲؛ هانکاک^۳، توما^۴، الیسون^۵، ۲۰۰۷؛ جنکینز^۶، ۲۰۱۰؛ میروویتز^۷، ۱۹۹۰؛ میلر^۸، ۱۹۹۵؛ پینچ^۹، ۲۰۱۰؛ رتی^{۱۰}، ۲۰۰۹؛ راس^{۱۱}، ۲۰۰۷؛ ساننیکولاس^{۱۲}، ۲۰۱۹؛ ویلیامز و ونینگر^{۱۳}، ۲۰۱۹).

۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در این مقاله با استفاده از روش مطالعه کتابخانه‌ای به مقایسه نظرات متفکران مطرح‌شده با نظرات و مفاهیم گافمنی، تفاوت‌ها و شباهت‌های آنها شناسایی و نکات ادغام این نظرات که منجر

-
1. Scambler
  2. Dell & Marinova
  3. Hancock
  4. Toma
  5. Ellison
  6. Meyrowitz
  7. Pinch
  8. Rettie
  9. Ross
  10. Sannicolas
  11. Williams & Weninger

به تولید مفاهیم جدید شده است، نشان داده شد. می توان گفت که مضامین و بینش های کلیدی از آثار اروینگ گافمن، الهام بخش تعداد زیادی از متفکران اجتماعی و سازندگان نظریه های جامعه شناسی بوده است. میراث جامعه شناسی گافمن به این ترتیب توسط اعضای برجسته جامعه علوم اجتماعی احیا و پرورش می یابد که برگزیده های از آنها در این مقاله بررسی شده است. این مقاله، از نظریه های اروینگ گافمن با نظریه های دیگر جامعه شناسان مهم، به ویژه جامعه شناسانی مانند هارولد گارفینکل، آنتونی گیدنز، یورگن هابرماس، نیکلاس لومان، پیر بوردیو و جامعه شناسی عواطف ارائه می دهد.

کمک های اروینگ گافمن به جامعه شناسی، اگرچه به طور گسترده تحسین می شود، بدون انتقاد نبوده است. یک انتقاد عمده حول ناسازگاری و ابهام درک شده در وابستگی های نظری او می چرخد. گافمن به طور متفاوتی به عنوان یک تعامل گرای نمادین، کارکردگرای ساختاری و حتی یک نظریه پرداز بازی قدرت ساختاری تفسیر شده است که به بحث هایی درباره انسجام میراث فکری او منجر شده است (کلی و آرشیبالد، ۲۰۱۹). به علاوه، از کار او به خاطر بی تفاوتی روش شناختی اش انتقاد شده است؛ زیرا رویکرد گسترده و التقاطی او برای جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده ها از نظر برخی فاقد دقت و سازگاری است (اینگلس و تروپ، ۲۰۲۳). یکی دیگر از موارد مناقشه، درگیری محدود گافمن با موضوعات کلان جامعه شناسی است که عمدتاً بر ابعاد خرد جامعه شناسی تمرکز می کند و برخی استدلال می کنند که نیروهای ساختاری گسترده تر شکل دهنده تعاملات اجتماعی را نادیده می گیرد (روگان-سوفر، ۲۰۲۲). مفهوم انگ او اگرچه تأثیرگذار است؛ اما به دلیل نپرداختن کافی به پویایی های قدرت و نابرابری های ساختاری که به انگ زنی کمک می کند، نقد شده است (تورس، ۲۰۲۱؛ تیلر، ۲۰۱۸). به علاوه، بی میلی گافمن به درگیر شدن در خودافشایی و شخصیت مرموز او به آمیزه ای از تجلیل و غفلت از کار او منجر شده است، با برخی از محققان استدلال می کنند که این منجر به درک ناقص مشارکت های نظری او شده است (رانسی،^۱ ۲۰۲۱). در قلمرو جامعه شناسی پزشکی، در حالی که بینش گافمن درباره انگ

مرتبط با سلامت و مدیریت هویت بسیار ارزشمند است، برخی از محققان درباره اینکه چرا تأثیر او در طول زندگی‌اش برجسته‌تر نبوده، ابراز حیرت می‌کنند و نشان می‌دهند که ممکن است کار او در برخی موارد در محافل دانشگاهی نادیده گرفته شده یا از آنها سوء برداشت شده است (ویالوبوس-آنتونز، ۲۰۲۲). علاوه بر این، مفاهیم گافمن در زمینه‌های مختلف مدرن، مانند ویدئو کنفرانس در طول همه‌گیری کووید-۱۹ به کار گرفته شده است؛ اما این کاربردها گاهی اوقات محدودیت‌هایی را در نظریه‌های او در مواجهه با واقعیت‌های جدید تکنولوژیکی و اجتماعی نشان می‌دهند (گستالدو، ۲۰۲۱). استفاده گسترده او از پاورقی‌ها، که اغلب حاوی بینش‌های جامعه‌شناختی قابل توجهی بود، نیز موضوع نقد قرار گرفته است؛ زیرا ایده‌های مهم وقتی به حاشیه‌های متن منتقل می‌شوند، در خطر نادیده گرفته می‌شوند (روگان-سوفر، ۲۰۲۱). به‌طور کلی، درحالی‌که کار گافمن به دلیل عمق و اصالت خود تحسین می‌شود، همچنین در معرض بررسی انتقادی مداوم است که ماهیت پیچیده و چند وجهی میراث فکری او را منعکس می‌کند.

همان‌طور که در این مقاله مطرح شد، جامعه‌شناسی سیستماتیک آنتونی گیدنز، علی‌رغم تفاوت با رویکرد قوم‌نگاری اروینگ گافمن، بسیاری از مفاهیم کلیدی گافمن را ادغام می‌کند. گیدنز تلاش کرد نظریه‌ای ارائه دهد که بازتولید جامعه را از منظر هر دو جنبه کنشگر و سیستم‌های ساختارگرایانه بررسی کند. گیدنز بر اهمیت دانش ضمنی و آگاهی عملی که گافمن در تعاملات روزمره برجسته کرده بود، تأکید دارد. او از مفاهیم گافمن مانند واحدهای نظم کنش متقابل و آگاهی عملی برای توضیح نظم و یک‌پارچگی اجتماعی استفاده می‌کند. گیدنز معتقد است که این دانش عملی برای توضیح بازتولید جامعه ضروری است. او همچنین انتقادات وارده به گافمن را در نظر گرفته و نشان می‌دهد که گافمن به درایت و تدبیر در تعاملات اجتماعی توجه داشته است. گیدنز با استفاده از تحلیل‌های گافمن، به بررسی ماهیت آگاهی عملی پرداخته و نشان داده که روال‌های زندگی روزمره ثابت و مطلق نیستند؛ بلکه نتیجه تلاش آگاهانه و بازتابی افراد برای سازگاری هستند. او مفهوم «امنیت هستی‌شناختی» را نیز با الهام از گافمن و روان‌شناسی اریک

اریکسون توسعه داده است. گیدنز استدلال می‌کند که درک دقیق رفتار انسان در موقعیت‌های چهره‌به‌چهره برای توضیح بازتولید جامعه ضروری است.

آنتونی گیدنز، درحالی‌که مشارکت قابل توجه گافمن در درک عملکردهای اجتماعی و جامعه‌شناسی خرد برخوردها را تصدیق می‌کند، از گافمن به دلیل فقدان چهارچوب نظری سیستماتیک انتقاد می‌کند که خود گیدنز از راه نظریه ساختاربنندی خود به دنبال توسعه آن بود (کوسگراوه^۱، ۲۰۱۶).

گافمن با تحلیل تعاملات روزمره و تأکید بر برخوردهای چهره‌به‌چهره، بینش‌های ارزشمندی درباره مکانیسم‌های نظم اجتماعی و ارتباطات ارائه داده است که با نظریه لومان در زمینه پیچیدگی و خودارجایی سیستم‌های اجتماعی طنین‌انداز می‌شود. آثار گافمن در حوزه‌های مختلف از جمله جامعه‌شناسی انحراف، خود، قاب‌ها و گفتار، همچنین در مطالعه سلامت و بیماری، مفاهیم انگ و مدیریت هویت، و تحلیل‌های دراماتورژیک تعاملات اجتماعی با نظریه‌های لومان همسو می‌شود. لومان در کتاب «اعتماد و قدرت» تأکید می‌کند که اعتماد و اطمینان، جنبه‌های اساسی تعامل اجتماعی هستند که از طراحی سیستم‌های اجتماعی نشأت می‌گیرند. گافمن نیز در تحلیل‌های خود از تعاملات روزمره، اهمیت اعتماد برای حفظ چهره و تداوم تعامل را برجسته می‌کند. لومان از تفکر گافمن درباره بی‌اعتمادی و فریب در تعاملات استراتژیک بهره می‌برد و مفاهیم «شمول» و «حذف» را با استناد به نهادهای کل گافمن بررسی می‌کند. گافمن و لومان هر دو به ارتباطات علاقه‌مند هستند، اما گافمن بر فرآیندهای ارتباطی فردی و لومان بر فرآیندهای ارتباطی سیستم‌ها تأکید می‌کند. به‌طور کلی، مشارکت‌های نظری و نوآوری‌های روش‌شناختی گافمن، چهارچوبی بنیادی ارائه کرده است که به‌طور قابل‌توجهی بر نظریه سیستم‌های لومان تأثیر گذاشته و درک ما از پیچیدگی و پویایی سیستم‌های اجتماعی را افزایش داده است.

از سوی دیگر، نیکلاس لومان، از گافمن به دلیل تمرکزش بر تعاملات رودررو انتقاد و استدلال کرد که پیچیدگی سیستم‌های اجتماعی و نقش ارتباطات در ساختارهای اجتماعی بزرگتر را نادیده می‌گیرد (داتا، ۲۰۲۲).

اگرچه اروینگ گافمن و پیر بوردیو تأثیر مستقیم زیادی بر یکدیگر نداشتند؛ اما کار گافمن تأثیر قابل توجهی بر بوردیو داشت و همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد، بوردیو هفت کتاب از گافمن را به فرانسوی ترجمه کرد. تمرکز گافمن بر تعاملات اجتماعی و ارائه خود، چهارچوب مفهومی غنی‌ای فراهم کرد که بوردیو از آن بهره برد. تحلیل گافمن از خودگفتاری و تک‌گویی عمومی با علاقه بوردیو به ماهیت اجرایی اعمال اجتماعی هم‌خوانی دارد. روش ساختاری-برساختی بوردیو مکمل دیدگاه دراماتورژیک گافمن است. کار گافمن درباره قمار و مفهوم «کنش» و آزمایش شخصیت در سناریوهای ریسک‌پذیر نیز با کاوش بوردیو در زمینه‌های اجتماعی و ریسک‌های اجتماعی همسو است. اثر مهم گافمن، «ارائه خود در زندگی روزمره»، تأثیری ماندگار بر روان‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی داشته و با تحلیل‌های بوردیو از اعمال اجتماعی و ساخت واقعیت اجتماعی طنین‌انداز می‌شود. اگرچه بوردیو احترام زیادی برای گافمن قائل بود؛ اما به رویکرد کنش‌مقابلی گافمن نیز نقدهایی داشت و معتقد بود این رویکرد از درک ساختارهای قدرت در سطح کلان ناتوان است. بوردیو باور داشت که افراد تحت تأثیر عادت‌های شکل‌گرفته از ساختارهای اجتماعی عمل می‌کنند، درحالی‌که گافمن بیشتر بر تعاملات فردی و آنی تأکید داشت. درنهایت، بوردیو در کتاب‌های خود از برخی بینش‌های گافمن استفاده کرد و نظریه‌های او را در زمینه‌هایی مانند روابط جنسیتی به کار برد. این مقاله نشان می‌دهد که هرچند گافمن و بوردیو در چهارچوب‌های نظری متفاوتی کار می‌کردند؛ اما کارهای آنها تأثیرات متقابلی بر مطالعه تعاملات اجتماعی، هویت و جنبه‌های اجرایی زندگی اجتماعی داشته است.

نقد پیر بوردیو بر غفلت گافمن از پویایی قدرت و ساختارهای اجتماعی متمرکز است و تأکید می‌کند که تحلیل سطح خرد گافمن نمی‌تواند زمینه‌های اجتماعی گسترده‌تر و عادت‌هایی را که کنش‌های فردی را شکل می‌دهند، توضیح دهد (گستالدو، ۲۰۲۱).

بر اساس مباحث مطرح شده، کمک‌های گسترده‌ی اروینگ گافمن به جامعه‌شناسی، به‌ویژه تمرکز او بر تعاملات چهره‌به‌چهره، تأثیر زیادی بر آثار یورگن هابرماس داشته است. گافمن با استفاده از مفاهیمی مانند «نهادهای کل»، «انگ» و «قاب»، درک دقیقی از نقش‌ها و تعاملات اجتماعی ارائه می‌کند که با نظریه‌ی کنش ارتباطی هابرماس که به دنبال توضیح چگونگی ایجاد درک متقابل و اجماع در جامعه است، همسو می‌شود. هابرماس از رویکرد دراماتورژیک گافمن، که به نحوه‌ی نمایش خود افراد در زندگی روزمره می‌پردازد، استفاده کرده و آن را با تحلیل‌های سطح کلان خود ترکیب می‌کند. گافمن و هابرماس هر دو به تعاملات ارتباطی علاقه‌مند بودند؛ اما هابرماس از مدل دراماتورژیک گافمن برای بررسی عقلانیت ارتباطی و ایجاد هنجارها استفاده کرده است. همچنین، گافمن به نقش تعاملات اجتماعی در شکل‌گیری هویت و جامعه توجه داشته است که این جنبه‌ها در نظریه‌های هابرماس نیز بازتاب یافته‌اند. هابرماس از آثار گافمن در تحلیل خود از مشکلات مشروعیت در سرمایه‌داری و نظریه‌ی کنش ارتباطی استفاده کرده است. این تعاملات و روال‌های روزمره به‌عنوان بخشی از فرآیندهای اجتماعی و ارتباطی بزرگ‌تر در نظریات هر دو جامعه‌شناس مطرح شده‌اند.

از گافمن به دلیل اینکه بازیگران را افرادی بدبین و خودخواه به تصویر می‌کشد که در درجه‌ی اول به فکر ارائه‌ی خود هستند انتقاد می‌شود. برای مثال، هابرماس بیش از حد بر تصویر گافمن از ایفای نقش به‌عنوان دستکاری‌کننده تأکید کرد و جنبه‌های اخلاقی و مشارکتی تعامل را که گافمن نیز به آن اذعان داشت، نادیده گرفت. یورگن هابرماس همچنین کار گافمن را محدود می‌داند، به‌ویژه از رویکرد دراماتورژیک او به دلیل نپرداختن به ابعاد هنجاری ارتباط و نقش گفتمان عقلانی در دستیابی به درک متقابل و یک‌پارچگی اجتماعی انتقاد می‌کند (دافتار آی اس آی، ۲۰۲۲).

از سویی دیگر همان‌طور که اشاره شد، اروینگ گافمن و هارولد گارفینکل دو جامعه‌شناس برجسته بودند که رابطه‌ای نزدیک و متقابل باهم داشتند. کار گافمن درباره‌ی مدیریت تأثیر و تعامل اجتماعی تأثیر زیادی بر روش‌شناسی قوم‌نگاری گارفینکل گذاشت. گافمن روش‌شناسی قوم‌نگاری گارفینکل را به دلیل نظری‌بودن بیش از حد و نتایج رادیکال آن رد کرد؛ اما در آثارش از ایده‌های

گارفینکل بهره گرفت. هر دو جامعه‌شناس بر تعاملات روزمره و چگونگی استفاده مردم از دانش ضمنی و مناسب برای موفقیت در ملاقات‌های اجتماعی متمرکز بودند. هر دو جامعه‌شناس به قوانین تعاملات اجتماعی علاقه‌مند بودند؛ اما گافمن بیشتر بر تعهدات آیینی و گارفینکل بر رویه‌های عملی تأکید داشتند. در نهایت، هر دو بر مطالعه کنش متقابل اجتماعی تمرکز داشتند، با تأکید گافمن بر کنترل اجتماعی و گارفینکل بر فرآیندهای معناآفرین از راه قوانین عملی.

گارفینکل از گافمن به دلیل تقلیل افراد به «پیش‌بینی کننده فرهنگی» که به‌طور مکانیکی از قوانین اجتماعی پیروی می‌کنند انتقاد کرد؛ او ضمن قدردانی از بینش گافمن درباره نظم تعامل، استدلال می‌کند که کار گافمن به اندازه کافی با دیدگاه قوم‌شناسی که بر روش‌هایی تمرکز می‌کند که مردم برای معنابخشیدن به زندگی روزمره خود استفاده می‌کنند، درگیر نیست (رانسی، ۲۰۲۱). گافمن در تحلیل‌های خود بر اهمیت احساسات در تعاملات اجتماعی تأکید کرده و احساسات را عنصری حیاتی از زندگی اجتماعی معرفی می‌کند. او به بررسی تعاملات ناخوشایند، خجالت و بیگانگی از تعامل می‌پردازد و تأثیر عاطفی این حالات را در پویایی‌های اجتماعی نشان می‌دهد. گافمن همچنین بر تجسم انسان در تعاملات اجتماعی و نقش احساسات در مدیریت چهره اجتماعی و آسیب‌پذیری تأکید می‌کند. این تحلیل‌ها به جامعه‌شناسی پزشکی نیز کمک کرده‌اند، به‌ویژه در درک انگ مرتبط با سلامت و مدیریت هویت‌های بی‌اعتبار. نظریه‌های گافمن درباره انگ و نقش‌های انحرافی پیامدهای احساسی مهمی را نشان می‌دهد و حضور و ادراک بدنی را با بیان عاطفی مرتبط می‌کند. کار گافمن همچنین بر جامعه‌شناسی بصری و تحلیل بازنمایی‌های جنسیتی در تبلیغات تأثیرگذار بوده است. رویکرد روش‌شناختی گافمن با تمرکز بر تعاملات روزمره، جامعه‌شناسان را ترغیب کرده تا الگوهای اجتماعی عمومی و تشابه‌های عاطفی را در زمینه‌های مختلف شناسایی کنند. او با ایجاد پیوندی بین احساسات و تعاملات اجتماعی، در توسعه زیرشاخه جامعه‌شناسی عواطف نقش داشته است. محققانی مانند توماس جی. شف، راندال کالینز، و آرلی آر. هوچشیلد کار گافمن را گسترش داده و مفاهیم او را به زیرشاخه‌های جدیدی از جامعه‌شناسی احساسات بسط داده‌اند. هوچشیلد با معرفی مفهوم بازیگری عمیق به بررسی

چگونگی مدیریت و کنترل احساسات در موقعیت‌های اجتماعی پرداخته است؛ او نشان می‌دهد که چگونه احساسات ممکن است تجاری شده و مانند کالا فروخته شوند و چگونه این استفاده از احساسات، سلسله مراتب اجتماعی را منعکس می‌کند.

هوچشیلد، به‌ویژه از گافمن انتقاد کرد که چرا به کار عاطفی عمیق‌تری که افراد انجام می‌دهند، به‌ویژه در زمینه‌های عدم تقارن قدرت نمی‌پردازد. هوچشیلد این را با معرفی مفهوم « اصطلاح بازیگری عمیق» گسترش داد که در آن افراد نه تنها ابرازهای بیرونی خود؛ بلکه احساسات درونی خود را نیز برای انطباق با هنجارهای اجتماعی مدیریت می‌کنند. تمرکز شف بر پیوندهای اجتماعی و کاوش هوچشیلد در کار احساسات در صنعت خدمات، ایده‌های اولیه گافمن را گسترش داد و کاربرد آنها را در زمینه‌های مختلف نشان داد. هوچشیلد عدم تقارن قدرت را در مدیریت احساسات، براساس ایده‌های گافمن بررسی کرد. او نشان داد که چگونه افراد با موقعیت اجتماعی پایین‌تر اغلب بار سنگین‌تری را برای مدیریت احساسات خود به‌ویژه در تعامل با افراد با موقعیت بالاتر به دوش می‌کشند. این بسط سلسله مراتب اجتماعی در کار عاطفی را برجسته کرد. همچنین هوچشیلد از تمرکز گافمن بر تعاملات روزمره فراتر رفت تا تجاری‌سازی احساسات را کشف کند. او نشان داد که چگونه می‌توان احساسات را کالایی کرد و به‌عنوان کالا فروخت، به‌ویژه در مشاغلی که از احساسات به‌عنوان ابزار کار خدماتی استفاده می‌شود. این گسترش ابعاد اقتصادی و ساختاری را به مطالعه احساسات وارد کرد. در نهایت، آرلی هوچشیلد از گافمن به دلیل توجه ناکافی او به احساسات و کار عاطفی دخیل در تعاملات اجتماعی انتقاد می‌کند، حوزه‌ای که او به‌طور گسترده در کار خود درباره جامعه‌شناسی احساسات بررسی می‌کند (گستالدو، ۲۰۲۱).

در نهایت، علی‌رغم این انتقادات، مشاهدات قوم‌نگاری دقیق گافمن و مفاهیم او از مدیریت تأثیر، چهره-کار و ارائه خود همچنان تأثیرگذار هستند و درک اساسی از نظم تعامل و ظرافت‌های رفتار انسانی در زمینه‌های اجتماعی ارائه می‌دهند (بارات، ۲۰۲۲؛ ایتوی، ۲۰۲۲؛ گیلر مه و کوری، ۲۰۲۲).

---

1. Barratt

2. Guilherme & Koury

۲۰۱۹؛ فونز، ۲۰۱۸). این نقدها ارتباط مداوم و ماهیت بحث‌برانگیز مشارکت‌های گافمن در جامعه‌شناسی را برجسته می‌کند و بر نیاز به رویکردی چندوجهی برای درک تعاملات اجتماعی که دیدگاه‌های خرد و کلان را در بر می‌گیرد، تأکید می‌کند.

این مقاله همچنین بر ویژگی‌های بی‌زمان، تطبیق‌پذیر و انعطاف‌پذیر آثار اروینگ گافمن تأکید دارد. به رغم تعلق آثار گافمن به زمینه‌های اجتماعی-فرهنگی خاص و نوشته‌شدن آنها برای جامعه‌شناسی، این ویژگی‌ها باعث شده‌اند که مفاهیم گافمن در زمان‌ها و مکان‌های مختلف و حتی در رشته‌های دیگر قابل استفاده باشند. مقاله نمونه‌های متعددی از کاربرد آثار گافمن را در زمینه‌های گوناگون پژوهشی ارائه می‌دهد، از تحلیل مبارزات ریاست جمهوری و مدیریت تأثیر اعضای نخبگان قدرت گرفته تا رفتار مدیران تشییع جنازه و نمایش‌های بی‌شرمانهٔ رقصندگان در کلوب‌های برهنه. همچنین، آثار او در تحلیل تعاملات در هتل‌ها، مهدکودک‌ها، بیمارستان‌ها، قمارخانه‌ها، خانه‌های سالمندان، آموزش نمایشی، ارتباطات بدنی، و بسیاری دیگر از زمینه‌ها کاربرد داشته‌اند. آثار گافمن همچنین در مطالعات مرتبط با فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطات جدید، به‌ویژه در مطالعات تلفن‌های همراه و رفتار اینترنتی استفاده شده‌اند. مفاهیم و دیدگاه‌های گافمن در مطالعات متنوع و شگفت‌انگیزی به کار رفته‌اند و نشان می‌دهند که اصطلاحات او حتی در متنوع‌ترین و عجیب‌ترین زمینه‌ها نیز ریشه دوانده‌اند. در کل، کار گافمن توانسته است در آزمون گذر زمان مقاومت کند و همچنان مفید و الهام‌بخش باشد. این مقاله با ارائهٔ مثال‌های مختلف نشان می‌دهد که مفاهیم و دیدگاه‌های گافمن در هر جایی که تعامل وجود دارد، مفید و الهام‌بخش بوده است.

هم‌اکنون بیش از ربع قرن از رفتن گافمن می‌گذرد و بسیاری از تحولات اجتماعی، فرهنگی، فکری و فناوری از زمان مرگ او به بعد رخ داده است؛ مثل پدیده‌های جدیدی چون جهانی‌شدن (همراه با افزایش تحرک، تجارت و گردشگری)، ظهور جامعهٔ نظارتی، اختراع و گسترش فناوری‌های اطلاعاتی جدید، پیشرفت‌های علمی جدید، اصطلاحات نظری جدید که در تعاملات دانشگاهی ظاهر شدند، ظهور، افول و بازخوانی ایدئولوژی‌های سیاسی، آرمان‌ها، ارزش‌ها و

هنجارهای جدید، اشکال جدید باهم بودن و همزیستی‌های انسانی و غیره. و هر چند در زمانه‌ای متفاوت با دوره گافمن زندگی می‌کنیم؛ اما همچنان هر روز بیشتر و بیشتر شاهد درخشش مفاهیم و نظریات گافمن هستیم و او منبع الهام خوبی برای ساخت مفاهیم تازه و نو است.

کتابنامه

۱. ایمان، م.ت؛ و مرادی، گ. (۱۳۹۰). روش‌شناسی نظریه اجتماعی گافمن. *فصلنامه زن و جامعه*، ۲(۶)، ۷۸-۵۹.
۲. خسروی شکیب، م. (۱۴۰۱). تحلیلی جامعه‌شناختی بر حکایت «شیخ صنعان» در منطق‌الطیر (براساس نظریه «داغ ننگ» اروینگ گافمن). *پژوهش زبان و ادبیات فارسی*، ۱(۶۶)، ۵۰-۲۵.
۳. ذبیح‌نیا عمران، آ. (۱۴۰۱). تحلیل رمان پرفروش شیخ از سوزان کی براساس نظریه داغ ننگ اروینگ گافمن. *دوفصلنامه پژوهش‌های میان رشته‌ای زبان و ادبیات فارسی*، ۱(۲)، ۱۱۴-۹۵.
۴. طاهری، ا. (۱۴۰۱). تجربه زیسته افراد دارای اختلال هویت جنسی از برجسب خوردن طبق نظریه داغ ننگ گافمن (مورد مطالعه: استان فارس-شهرستان لارستان). *دومین کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت، بندرعباس*.
۵. علیا، م.؛ و هاشمی نسب، م. (۱۳۹۸). بیان خود از طریق انتخاب تصویر پروفایل در میان کاربران زن ایرانی در شبکه‌های اجتماعی با تکیه بر نظریه نمایشی گافمن. *زن در فرهنگ و هنر*، ۱۱(۴)، ۶۲۶-۵۹۹.
۶. فاطمی، ف.؛ و رهبرنیا، ز. (۱۴۰۲). تحلیل مراحل برقراری ارتباط مخاطب در «چیدمان دیجیتال تعاملی آینه» با تکیه بر نظریه تحلیل چهارچوب اروینگ گافمن. *مبانی نظری هنرهای تجسمی*، ۲(۸)، ۱۷۲-۱۶۳.
۷. فرامرز، ح.؛ توسلی، ا.؛ و پنجه‌باشی، ا. (۱۴۰۲). تحلیل جنسیتی تصویر زن در نقاشی‌های معصومه مظفری با استفاده از نظریه گافمن. *هشتمین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، تهران*.
۸. قوتی سفیدسنگی، ع.؛ حسینی، س.ج.؛ پیرک، م.؛ و میرعلائی امین، ح. (۱۳۹۹). تحلیل فرانظری: نظریه نمایشی اروینگ گافمن. *معرفت فرهنگی اجتماعی*، ۱۲(۱)، ۷۹-۵۹.

۹. مقدمی، م.؛ و دری، ن. (۱۴۰۲). بررسی شخصیت اصلی رمان «روز دیگر شورا» براساس نظریه جامعه شناختی «استعاره نمایشی» گافمن. *اجتماعیات در ادب فارسی*، ۲(۲)، ۱۶-۱.
۱۰. ملکی مارشک، ف.؛ قوام، ا.؛ و زنجانی‌زاده، ه. (۱۴۰۲). بررسی هویت اجتماعی زنان در بخش پهلوانی شاهنامه فردوسی بر مبنای دیدگاه جامعه‌شناختی گافمن. *زن در فرهنگ و هنر*، ۱۵ (۱)، ۹۳-۱۱۸.
۱۱. یعقوبی چوبری، ع. (۱۳۹۹). زبان استعاره‌ی و بینش جامعه‌شناختی اروینگ گافمن، *مطالعات جامعه‌شناختی*، ۲۴(۱)، ۱۴۹-۱۷۰.

12. Adler, P., & Adler, P. (1989). The gloried self: The aggrandizement and the constriction of self. *Social Psychology Quarterly*, 52(4), 299–310. <http://dx.doi.org/10.2307/2786993>
13. Album, D. (1995). Hvordan går det med Goffman og Garfinkel? Teorier om samhandling ansikt til ansikt. *Sociologisk Tidsskrift*, 4(1), 245–262.
14. Album, D. (1996). Nære fremmede: Patientkulturen i sykehus [Close strangers: Patient culture in a Norwegian hospital]. Otta: Tano.
15. Andrea, Lombardinilo. (2023). Mainstream Soliloquies: Erving Goffman and the Sociology of Self-Talk. doi: 10.1057/978-1-349-96084-2_4
16. Attewell, P. (1974). Ethnomethodology since Garfinkel. *Theory and Society*, 1, 179–210.
17. Bateson, G. (1972). Steps to an ecology of mind. Chicago: University of Chicago Press.
18. Bauman, Z. (1967). Image of man in the modern sociology—Some methodological remarks. *Polish Sociological Bulletin*, 7(1), 12–21.
19. Benjamin, Kelly., W., Peter, Archibald. (2019). Erving Goffman and the Evolutionary Ecological Missing Link. doi: 10.1108/S0163-239620190000050007
20. Bourdieu, P. (1983). Erving Goffman: Discoverer of the infinitely small. *Theory, Culture & Society*, 2(1), 112–113.
21. Bourdieu, P. (1998). Masculine domination. Stanford, CA: Stanford University Press.
22. Bourdieu, P., & Wacquant, L. J. D. (1992). An invitation to reflexive sociology: Chicago: University of Chicago Press.
23. Brittan, A. (1973). Meanings and situations. London: Routledge and Kegan Paul.

24. Chris, Brickell. (2022). Goffman and gender studies. doi: 10.4324/9781003160861-25
25. Chriss, J. J. (1993). Durkheim's cult of the individual as civil religion: Its appropriation by Erving Goffman. *Sociological Spectrum*, 13, 251–275.
26. Chriss, J. J. (1995b). Habermas, Goffman, and communicative action: Implications for professional practice. *American Sociological Review*, 60, 545–565.
27. Collier, D. "The Comparative Method." In *Political Science: The State of the Discipline II*, edited by Ada W. Finifter, 105-119. Washington, DC: American Political Science Association, 1993.
28. Collins, R. (1985). *Three sociological traditions*. New York: Oxford University Press.
29. Collins, R. (1988b). Theoretical continuities in Goffman's Work. In P. Drew. & A. Wootton (Eds.), *Erving Goffman—Exploring the interaction order*, pp. 41–63. Boston: Northeastern University Press.
30. Collins, R. (1990). Stratification, emotional energy and the transient emotions. In T. D.Kemper (Ed.), *Research agendas in the sociology of emotions*, pp. 27–57. Albany: State University of New York Press.
31. Collins, R. (2004). *Interaction ritual chains*. Princeton, NJ: Princeton University Press. <http://dx.doi.org/10.1515/9781400851744>
32. DAFTAR, ISI. (2022). Goffman and gambling studies. doi: 10.4324/9781003160861-26
33. David, Inglis., Christopher, Thorpe. (2023). Beyond the “inimitable” Goffman: from “social theory” to social theorizing in a Goffmanesque manner. *Frontiers in Sociology*, doi: 10.3389/fsoc.2023.1171087
34. Denzin, N. K. (2002). Much ado about Goffman. *American Sociologist*, 33(2), 105–117. <http://dx.doi.org/10.1007/s12108-002-1005-3>
35. Diane, Rogan-Sofer. (2021). Goffman's footnotes. doi: 10.4324/9781003160861-39
36. Diane, Rogan-Sofer. (2022). Erving Goffman and the sociology of death and dying. doi: 10.4324/9781003160861-29
37. Dirk, vom, Lehn. (2019). Harold Garfinkel und die Kulturosoziologie. doi: 10.1007/978-3-658-07616-0_66
38. Dmitri, N., Shalin. (2014). *Interfacing Biography, Theory and History: The Case of Erving Goffman*. *Symbolic Interaction*, doi: 10.1002/SYMB.82
39. Dmitri, N., Shalin. (2021). Goffman's Biography and the Interaction Order. *Society*, doi: 10.1007/S12115-021-00561-3

40. Édison, Gastaldo. (2021). Goffman e a interação por videoconferência: notas teóricas e metodológicas. doi: 10.34019/1982-2243.2021.V25.33777
41. Eiji, Itoi. (2022). Goffman and the sociology of the body. doi: 10.4324/9781003160861-22
42. Eviatar, Zerubavel. (2022). Learning from Goffman. doi: 10.4324/9781003160861-38
43. Ford, J. (1975). Paradigms and fairy tales, volume 1–2. London: Routledge and Kegan Paul.
44. Francesco, Ranci. (2021). The Unfinished Business of Erving Goffman: From Marginalization Up Towards the Elusive Center of American Sociology. *The American Sociologist*, doi: 10.1007/S12108-021-09489-X
45. Garfinkel, H. (1956). Conditions of successful degradation ceremonies. *American Journal of Sociology*, 61(4), 420–424. <http://dx.doi.org/10.1086/221800>
46. Garfinkel, H. (1967). *Studies in ethnomethodology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
47. Giddens, A. (1976). *New rules of sociological method*. London: Hutchinson University Library.
48. Giddens, A. (1984). *The constitution of society*. Cambridge: Polity Press.
49. Glenn, A., Bowen. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, doi: 10.3316/QRJ0902027
50. Goffman, E. (1953a). *The service station dealer: The man and his work*. Chicago: Social Research Incorporation.
51. Goffman, E. (1956). The nature of deference and demeanor. *American Anthropologist*, 58(3), 473–502. <http://dx.doi.org/10.1525/aa.1956.58.3.02a00070>
52. Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. New York: The Overlook Press.
53. Goffman, E. (1961). *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. Harmondsworth: Penguin Books.
54. Goffman, E. (1963). *Behavior in public places: Notes on the social organization of gatherings*. New York: Free Press.
55. Goffman, E. (1967). *Interaction ritual: Essays on face-to-face behaviour*. New York: Anchor Books.
56. Goffman, E. (1971). *Relations in public: Microstudies of the public order*. New York: Basic Books.

57. Goffman, E. (1972). *Encounters: Two studies in the sociology of interaction*. Harmondsworth: Penguin Books.
58. Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. New York: Harper & Row.
59. Goffman, E. (1977c). *La ritualisation de la féminité*. *Actes de la recherche en sciences sociales*, 14, 34–50. <http://dx.doi.org/10.3406/arss.1977.2553>
60. Goffman, E. (1981a). *Forms of talk*. Oxford: Basil Blackwell.
61. Gouldner, A. W. (1970). *The coming crisis of western sociology*. London: Heinemann.
62. Habermas, J. (1973/1997). *Legitimation crisis*. Cambridge: Polity Press.
63. Habermas, J. (1984). *The theory of communicative action vol. 1: Reason and the rationalization of society*. Boston: Beacon Press.
64. Hani, Morgan. (2021). *Conducting a Qualitative Document Analysis*. *The qualitative report*, doi: 10.46743/2160-3715/2022.5044
65. Henslin, J. M., & Biggs, M. A. (1978). *Dramaturgical desexualization: The sociology of vaginal examination*. In J. M. Henslin & E. Sagarin (Eds.), *The sociology of sex: An introductory reader*, pp. 243–272. New York: Schocken Books.
66. Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart: Commercialization of human feeling*. Berkeley: University of California Press.
67. Hollis, M. (1977). *Models of man: Philosophical thoughts on social action*. Cambridge: Cambridge University Press. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781316286722>
68. Imogen, Tyler. (2018). *Resituating Erving Goffman: From Stigma Power to Black Power*. *The Sociological Review*, doi: 10.1177/0038026118777450
69. Jacques, Henriot. (2021). *W. Lloyd Warner (1898–1970)*. doi: 10.1007/978-3-476-05871-3_15
70. James, F., Cosgrave. (2016). *Doubling Down on Goffman: A Commentary on Dmitri Shalin's 'Erving Goffman, Fateful Action, and the Las Vegas Gambling Scene'*. *UNLV gaming research & review journal*,
71. Jared, J., Wesley. (2009). *Qualitative Document Analysis in Political Science*.
72. Jarosław, Gara. (2024). *The Pedagogical Model of Thought and Activity in the Social World of Interaction Rituals - in the thought of Erving Goffman*. *Journal of Preschool and Elementary School Education*, doi: 10.35765/mjse.2024.1325.09

73. Jochen, Kade. (2021). Pierre Bourdieu (1930–2002). doi: 10.1007/978-3-476-05871-3_54
74. José, Vicente, Villalobos-Antúnez. (2022). Goffman and medical sociology. doi: 10.4324/9781003160861-17
75. Juan, José, Caballero, Romero. (2024). La interacción social en Goffman. *Revista Española De Investigaciones Sociológicas*, doi: 10.5477/cis/reis.83.121
76. Juarez, Lopes, de, Carvalho, Filho. (2016). Rituais de interação na vida cotidiana: Goffman, leitor de Durkheim. *Politics & Society*, doi: 10.5007/2175-7984.2016V15N34P137
77. Karl, E., Scheibe., Frank, J., Barrett. (2016). The Dramaturgical Approach to Social Psychology: The Influence of Erving Goffman. doi: 10.1007/978-3-319-48790-8_8
78. Knorr-Cetina, K. (1981). The micro-sociological challenge of macro-sociology: Towards a reconstruction of social theory and methodology. In K.Knorr-Cetina & A. V.Cicourel (Eds.), *Advances in social theory and methodology: Toward an integration of micro- and macrosociologies*, pp. 1–47. London: Routledge and Kegan Paul.
79. Louis, Menand. (2009). Some Frames for Goffman. *Social Psychology Quarterly*, doi: 10.1177/019027250907200403
80. Luhmann, N. (1973/1979). *Trust and power*. Chichester, UK: John Wiley and Sons.
81. Luhmann, N. (1984/1995). *Social systems*. Stanford, CA: Stanford University Press.
82. Lyman, S. M., & Scott, M. B. (1970). *A sociology of the absurd*. New York: Appleton-Century-Crofts.
83. María, Jesús, Funes. (2018). Erving Goffman, su perfil y su obra. doi: 10.5944/TS.2.2018.22313
84. Marija, Miric., José, Luis, Álvaro., Rafael, González., Ana, Raquel, Rosas, Torres. (2018). Microsociología del estigma: aportes de Erving Goffman a la conceptualización psicosociológica del estigma social. doi: 10.12957/PSI.SABER.SOC.2017.33552
85. Martin, Innes., Andrew, Samuel, Dawson. (2022). Erving Goffman on Misinformation and Information Control: The Conduct of Contemporary Russian Information Operations. *Symbolic Interaction*, doi: 10.1002/symb.603
86. Mega, Mustikasari., Arlin, Dwi, Hastuti, Arlin., Syamsu, A., Kamaruddin. (2023). Pemikiran Pierre Bourdieu dalam Memahami Realitas Sosial. *Kaganga*, doi: 10.31539/kaganga.v6i1.5089

87. Michael Hviid Jacobsen, Greg Smith ,(2022). Introduction: The persisting presence of Erving Goffman. doi: 10.4324/9781003160861-1
88. Michael, Hviid, Jacobsen., Søren, Kristiansen. (201۶). The Social Thought of Erving Goffman. The Social Thought of Erving Goffman, SAGE Books, SAGE Publications, Inc. ISBN 9781483381725.
89. Mikhail, M., Sokolov. (2021). Goffman as We Remember. Sotsiologicheskii Issledovaniya, doi: 10.31857/s013216250020832-8
90. Mills, C. W. (1959). The sociological imagination. New York: Oxford University Press.
91. Mortensen, N. (2000). Det moderne individs paradokser [The paradoxes of the modern self]. Distinktion, 1, 91–104. <http://dx.doi.org/10.1080/1600910X.2000.9672773>
92. Müzeyyen, Gönül. (2022). Goffman and Garfinkel. doi: 10.4324/9781003160861-32
93. Nouha, Taifi. (2022). The reception of Goffman's work in media studies. doi: 10.4324/9781003160861-19
94. Oommen, T. K. (1990). Erving Goffman and the study of everyday protest. In S. H. Riggins (Ed.), Beyond Goffman: Studies on communication, institution and social interaction, pp. 389–408. New York: Mouton de Gruyter.
95. Owen, R., Thornton. (2022). Goffman, interactionism, and the management of stigma in everyday life. doi: 10.4324/9781003283850-6
96. Patricia, E., Prestwich. (2022). Goffman and visual studies. doi: 10.4324/9781003160861-24
97. Psathas, G. (1996). Theoretical perspectives on Goffman: Critique and commentary. Sociological Perspectives, 39(3), 383–391.
98. Ryan, T. (2021). Harold Garfinkel (1917–2011). doi: 10.1007/978-3-476-05871-3_49
99. Samik, D. (2022). Goffman and Giddens. doi: 10.4324/9781003160861-34
100. Sandro, Serpa, Carlos, Miguel, Ferreira. (2018). Goffman's Backstage Revisited: Conceptual Relevance in Contemporary Social Interactions. International journal of social science studies, doi: 10.11114/IJSS.V6I10.3659.
101. Sayeda, Zain., Ali, Ünlü., Heater, Pro, X., Sukh, Dev. (2022). Document analysis. doi: 10.1016/b978-0-12-818630-5.11026-7

102. Summers-Effler, E. (2007). Ritual theory. In J. E. Stets & J. H. Turner (Eds.), *Handbook of the sociology of emotions*, pp. 135–154. New York: Springer.
103. Tomás, T. (2021). Notas sobre el pragmatismo de Erving Goffman y su concepto de estigma. doi: 10.25074/07198051.35.1846
104. Turner, J. H. (2002). *Face to face: Toward a sociological theory of interpersonal behavior*. Stanford, CA: Stanford University Press.
105. Turner, R. E., & Edgley, C. (1976). Death as theater: A dramaturgical analysis of the American funeral. *Sociology and Social Research*, 60(4), 377–392.
106. Wallace, R. A., & Wolf, A. (1999). *Contemporary sociological theory: Expanding the classical tradition*. Englewood-Cliffs, CA: Prentice Hall.
107. Winkin, Y. (1983). The French (re)presentation of Goffman's presentation and other books. *Theory, Culture & Society*, 2(1), 109–111.
108. Yves, Winkin., Wendy, Leeds-Hurwitz. (2013). *Erving Goffman: A Critical Introduction to Media and Communication Theory*.
109. ZHANG, T; LIN, L; ZHANG, Y.; NIU, X. (2022). Erving Goffman: Personal Takes. doi: 10.31235/osf.io/vy8km